

Barnfattigdom, en begreppsfråga?

– En diskursanalys av barnfattigdomsdebatten

Amalia Randau & Tove Granheimer

Socialhögskolan vid Lunds Universitet

SOPA63

VT 13

Handledare: Torbjörn Hjort

Examinator: David Hoff

Abstract

Author: Amalia Randau & Tove Granheimer

Title: Child poverty, a conceptual question? - A discourse analysis of the child poverty debate
[Translated title]

Supervisor: Torbjörn Hjort

Examiner: David Hoff

This paper is about the debate on child poverty in Sweden. The study is designed as a discourse analysis of editorials written after an audit program on Swedish TV, Uppdrag Granskning (Mission Review). The program was a critic for statistics and campaigns that child rights organizations have come out with current poor children in Sweden. The review was whether these data were incorrect or not and the reporter wanted to show that there were no poor children in Sweden. Our study deals with how various writers on the leader pages have reacted to the program and their position in the debate about how child poverty looks like in Sweden. We have, on the basis of discourse analysis, social constructionism and political ideologies analyzed how these writers write about poverty, how the terms are used and what is different, and is common to the different sides in the debate. We have analyzed the constructions that form the basis of how writers write. We have come to the conclusion that what it's different in the debate is how to define who is poor and needs help from the society. Much of the debate is also about trust in the children's rights organizations and if their statistic can be trusted. Something in common that we could find in our articles was that everyone seemed to agree that society has a responsibility to ensure that no child should have to be poor in Sweden and that children in these situations are described as victims.

Keywords: Child poverty, discourse analysis, editorials, media debate, poverty definitions, Sweden

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte.....	6
1.3 Frågeställningar	6
2. Metod och material.....	6
2.1 Urval	7
2.2 Metodval.....	8
2.2.1 Diskursanalys som metod.....	9
2.2.2 Förtjänster och begränsningar med vårt metodval	9
2.3 Metodens tillförlitlighet.....	11
2.4 Förförståelse	11
2.5 Etiska överväganden.....	12
2.6 Tillvägagångssätt vid analys.....	13
2.7 Arbetsfördelning.....	14
2.8 Litteratursökning	15
3. Tidigare forskning	15
3.1 Svensk forskning kring fattigdom	16
3.1.1 Fattigdom, en begreppsfråga?	18
3.1.2 Barnfattigdom utifrån ett internationellt perspektiv	19
3.2 Sociala problem i medier	20
3.2.1 En internationell utblick av mediernas framställning av sociala problem	21
4. Teoretiska utgångspunkter	22
4.1 Socialkonstruktionism	23
4.2 Resonemang om politiska ideologier	24
5. Empiri och analys.....	26
5.1 Bakgrundsfakta till empirin	26
5.2 Fattigdomsbegreppet	26
5.2.1 Relativ och absolut fattigdom	28
5.2.2 Vad det innebär att vara fattig.....	30
5.2.3 Offer	32
5.3 Samhälls- och individansvar.....	34
5.4 Jämförelsen mellan fattiga barn i Sverige och fattiga barn i Afrika.....	36
5.5 Diskussionen om organisationerna.....	38
5.6 Politik.....	40
5.7 Sanning eller lögn.....	42

6. Sammanfattning och slutdiskussion	44
6.1 Vilka mönster kan identifieras i debatten om barnfattigdom?.....	44
6.2 Hur förmedlas budskapen i de olika sidorna av debatten?	46
6.3 Vilka likheter och skillnader kan identifieras i ledarartiklarna?.....	46
6.4 Avslutning	47
Litteraturlista	50

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Barnfattigdom har varit ett aktuellt debattämne de senaste åren. Efter Uppdrag Gransknings reportage¹ den 16 januari 2013 väcktes många tankar och åsikter vilket utlöste en massiv debatt. Uppdrag Gransknings reportage utgick ifrån Rädda Barnens årsrapport 2012, om att det år 2009 fanns 248 000 fattiga barn i Sverige (Rädda Barnen 2012:9). Rädda Barnen har även gjort en reklamfilm, ”initiativ black” som kunde tolkas som att alla dessa 248 000 barn gick hungriga och med sommarkläder mitt i vintern. Uppdrag Granskning försökte förmedla att denna bild är helt fel och de visade i programmet att de inte kunde hitta några fattiga barn i Sverige. Efter programmet skrevs flera ledar- och debattinlägg där många tyckte att Uppdrag Granskning hade gjort en bra granskning av ämnet och gett en mer rättvis bild av samhället. Samtidigt reagerade många negativt på programmet och menade att det var väldigt vinklat och inte alls speglade verkligheten.

Vilka faktorer framställs i ledarartiklarna som en grund för att vara fattig? Eftersom det finns olika definitioner av barnfattigdom och ekonomiskt utsatta barn, bestämde vi oss för att undersöka hur man väljer att uttrycka det i ledarartiklarna. Genom att göra en diskursanalys ville vi analysera vilka mönster och uppfattningar som ligger till grund för de olika synsätten, hur man konstruerar sitt samhälle och om det finns några avgörande skillnader hos de olika sidorna i debatten. Vi ville även undersöka om vi kunde hitta några faktorer i debatten som alla är överens om. Vår undersökning har baserats på ledarartiklar, vilket betyder att de har en politisk vinkling. En fråga vi har ställt oss är därför om vi har kunnat se några skillnader i hur de olika sidorna i politiken ser på barnfattigdom, ekonomiskt utsatta barn osv. Åsikterna i tidningarna påverkas av deras politiska tillhörighet vilket är ett sätt att vinna röster bland sina läsare. Tidningarna har därför en politisk makt över debattämnena som kanske inte belyses så ofta. Näsman (2012:9) skriver att det finns många uppfattningar om barnfattigdom och de framställs högljutt i medier. Detta är något som de utsatta barnen och föräldrarna tvingas hantera utöver sin redan svåra situation (Näsman 2012:9).

En annan aspekt som vi funnit intressant att studera är hur dessa skribenter på ledarsidorna förhåller sig till Uppdrag Gransknings reportage. Vi har funnit det intressant att titta på vilka olika åsikter som finns om programmet och hur programmet har påverkat debatten om barnfattigdom. Vi har även sett det som en intressant aspekt att undersöka hur skribenterna har förhållit sig till de olika välgörenhetsorganisationerna. Utifrån politiska

¹ Se avsnitt 5.1 Bakgrundsfakta till empirin

ideologier och ett socialkonstruktionistiskt perspektiv har vi tittat på den här debatten utifrån hur ledarartiklarna skrivits, i vilken kontext texterna befinner sig i och försökt att hitta tydliga skillnader och likheter i mönster och konstruktioner. Vi intresserade oss för att identifiera olika mönster i debatten och att hitta mönster som var gemensamma för båda sidorna i debatten.

Att det finns så stor oenighet bland politiker, och allmänheten, gör barnfattigdom till ett svårt ämne. Det blir problematiskt att debattera kring ett ämne där definitionen av det som man debatterar om är oklar. Vi har ställt oss frågor så som, vilka begrepp vi har sett förekomma, och hur de används? Hur ser debatten ut, om alla pratar runt varandra med samma begrepp, men med olika definitioner? När det dessutom råder stor oenighet kring vilka som har rätt till hjälp, och vilka som inte har det, drabbar det de familjer och barn som befinner sig längst ner på välfärdsstegen.

1.2 Syfte

Vårt syfte med denna uppsats är att undersöka och analysera debatten på ledarsidorna i ett antal tidningar, samt att titta närmre på hur barnfattigdomen i Sverige beskrivs och har sett ut efter Uppdrag Gransknings reportage.

1.3 Frågeställningar

Vilka mönster kan identifieras i debatten om barnfattigdom?

Hur förmedlas budskapen i de olika sidorna av debatten?

Vilka likheter och skillnader kan identifieras i ledarartiklarna?

2. Metod och material

Definitionen av begreppet barnfattigdom är ganska oklar och kan variera väldigt mycket. Vi intresserade oss för vilka olika sätt att definiera och se på barnfattigdom som fanns och valde därför att göra en diskursanalys av ledarartiklar som publicerats i olika tidningar, för att se hur de skriver om begreppet barnfattigdom. I vårt metodkapitel kommer vi att förklara diskursanalys som metod. Vi kommer även att diskutera varför vi har valt denna metod, vilka för- och nackdelar det finns samt redogöra för vårt urval. Andra delar i kapitlet är metodens tillförlitlighet, förförståelse, etiska överväganden, tillvägagångssätt vid analys, arbetsfördelning samt litteratursökning.

2.1 Urval

Vårt urval består av olika ledarartiklar som berör debatten om barnfattigdom och som skrivits efter Uppdrag Granskning program den 16 januari 2013. Eftersom vi valde att använda oss av ledarartiklar som är skrivna efter Uppdrag Granskning reportage, berör därför i princip alla artiklar programmet. Stora delar av debatten i våra ledarartiklar handlar just om hur Uppdrag Granskning framställer barnfattigdom. En intressant aspekt var att analysera hur olika journalister uppfattar programmet och det som förmedlas där. Ledarsidan i tidningar speglar vilken politisk tillhörighet som tidningen har, och vi såg detta som ett intressant tema att titta på vilka politiska skillnader som finns i den här debatten.

Vår tanke var först att analysera debattartiklar istället för ledarartiklar, men då vi fann det svårt att hitta tillräckligt många artiklar som tycker att diskussionen om barnfattigdom är överdriven valde vi istället att analysera ledarartiklar. Då fick vi även med den politiska dimensionen. Vår avgränsning var att vi bestämde oss för att ha åtta artiklar som anser att barnfattigdomen är ett stort problem i Sverige, och som är kritiska till det program som Uppdrag Granskning gjorde. Vi valde lika många artiklar som anser att barnfattigdomen är överdriven i Sverige eller att det inte är så allvarligt som vissa organisationer vill förmedla, och som är positiva till Uppdrag Granskning program om barnfattigdom. Vårt val att enbart använda oss av ledarartiklar gjorde vi för att texterna skulle vara jämförbara och skrivna i samma sammanhang.

När vi gjorde vårt urval, sökte vi efter ledarartiklar via Google och tittade på de ledarartiklar som var skrivna efter Uppdrag Granskning reportage. Vi läste igenom våra sökresultat och plockade nio artiklar som vi hittade till vardera sidan av debatten. När vi börjat studera artiklarna närmare, insåg vi att det var en artikel av varje sida av debatten som inte var användbara, då den ena visade sig vara skriven för tidigt, och den andra inte riktigt berörde ämnet på samma sätt som de andra artiklarna. Vi valde då att använda de åtta + åtta kvarstående artiklarna. Tabellen nedan visar vilka tidningar som vi har hämtat empirin ifrån, samt vilken politisk tillhörighet de har.

Artiklar som anser att barnfattigdomen är överdriven	Artiklar som ser barnfattigdomen som ett stort problem
Blekinge Läns Tidning (Liberal) – En orkan om barnfattigdom	Aftonbladet (Socialdemokratisk) – Fattiga barn och högerpopulism
Gotlands Allehanda (Moderat) – Barnfattigdomen äntligen avslöjad	Arbetsbladet (Socialdemokratisk) – Vem är fattig?
Göteborgs Posten (Liberal) – Vilseledande om fattiga barn	Dalarnas Tidningar (Liberal) – Jo, barnfattigdomen finns

Laholms Tidning (Centerpartistisk) artikel 1 – Var finns barnfattigdomen?	ETC Örebro (Socialdemokratisk) – Fattigdom är inte de fattigas fel
Laholms Tidning (Centerpartistisk) artikel 2 – Barnfattigdomen har minskat	Hallands Nyheter (Centerpartistisk) – Det finns fattiga barn
Norrtele Tidning (Centerpartistisk) – Utan mat eller utan mobil?	Hela Gotland (Centerpartistisk) – GA har bara fel om barnfattigdomen
Svenska Dagbladet (Moderat) – Barnfattigdom ska tas på allvar	Länstidningen (Socialdemokratisk) – Barnfattigdomen är ingen konstruktion
Östgöta Correspondenten (Borgerlig) – Barnfattigdomen synad	Uppsala Nya Tidning (Liberal) – Utsatthet inte fattigdom

Alla artiklar är hämtade från internet. Bryman (2011:489 & 500) skriver att internet har stor potential som dokumentkälla. Vi har inte använt oss av dessa dokument som någon typ av sanning, utan för att analysera mönster i språket och begreppen i debatten om barnfattigdom. Artiklarna behövde därför inte innehålla någon form av vetenskap. Genom att tala och skriva försöker människor uppnå något specifikt. Diskursanalysen fokuserar på vilka sätt människor försöker uppnå detta (Bryman 2011:475). Genom att analysera dessa olika dokument har vi försökt att få fram vad det är som personerna i debatten försöker att uppnå.

2.2 Metodval

Vi valde att använda oss av diskursanalys då vi anser att det gav en bred bild av vad vi ville undersöka. Vi ville undersöka hur en debatt om barnfattigdom kan se ut. Anledning till att vi valde att göra en diskursanalys av ledarartiklar är för att vi ansåg att vi kunde få en fördjupad bild av ämnet på den korta tid som vi har haft för att skriva uppsatsen. Vi ville genom vår undersökning försöka få fram tankar och syften som fanns i debatten om barnfattigdom. Detta är något som diskursanalysen är inriktad på att få fram (Bryman 2011:475).

Genom att använda en diskursanalys har vi läst flera texter och fokuserat på språket och vilka ord som använts, samt vad dessa ord skapar för mönster. Vi har kodat texterna utifrån de områden som vi ville undersöka, exempelvis om fattigdom ses som ett individuellt ansvar eller samhällsansvar, om fattigdom är materiellt eller socialt osv. Därefter har vi försökt se ett samband mellan texterna. Genom att göra en diskursanalys ville vi se om vi kunde hitta likheter och skillnader mellan olika ledarartiklar. Vi var nyfikna på om det fanns gemensamma teman och vilka skillnader vi kunde se i de olika sidorna av debatten.

Vi förde en diskussion kring att göra intervjuer, och att i så fall göra en diskursanalys på våra gjorda intervjuer. Vi kom fram till att detta skulle vara ett intressant tillvägagångssätt, vi tror dock inte att detta skulle tillföra så mycket mer än vad vi har fått fram genom ledarartiklarna. Vi har därför valt att enbart göra diskursanalys på redan skrivet material.

Varken observationer eller enbart intervjuer skulle kunna besvara vårt syfte och frågeställningar.

May (2001:229) skriver att olika dokument inte talar för sig själva, utan behöver analyseras för att förstås. Att analysera olika textdokument går att göra i både en kvantitativ och en kvalitativ analys, det är dock något djupare i en kvalitativ analys (May 2001:230). Eftersom vi har använt oss av denna metod som kvalitativ har vi fokuserat på, som May (2001:230) skriver, att analysera innehållet i hela texterna för att förstå den kulturella bakgrunden.

2.2.1 Diskursanalys som metod

Filosofen Foucault menar att en diskurs är en beskrivning av ett objekt genom kategorier i språket och hur dessa språkliga kategorier påverkar hur vi ser på detta objekt (Bryman 2011:474). May (2001:173) förklarar att diskurser kan ordna ett specifikt fält av verkligheten. En diskurs är grundläggande för hur man ser på den sociala verklighet som man finner intressant (Bryman 2011:474). Diskurser både påverkar och blir påverkade av de sammanhang som de ingår i (Bergström & Boréus 2012:357). Ett sätt att se på diskurser är som ett regelschema, vissa kunskaper är legitima, andra inte. Schemat kan även tala om vem som har auktoritär rätt att uttala sig inom en viss diskurs (Bergström & Boréus 2012:358).

Språket är väsentligt inom diskursanalysen. Bryman (2011:474) beskriver hur diskursanalysen lägger tyngdpunkten på hur människor ser olika på världen, samhället och händelser samt sin inre psykologiska verklighet och hur detta bildar diskurser. Inom diskursanalysen sammanvävs de föreställningar som finns av ett objekt och hur det pratas kring objektet med yttre omständigheter och hur det egentligen är. Man skiljer inte på idé och verklighet (Bergström & Boréus 2012:354). Jönson (2010:104) beskriver diskursanalys som att det handlar om hur vårt språk skapar mening och fördelar makt. Han menar att det språk som vi använder, ger uttryck för relationer och maktförhållanden. En diskursanalys fokuserar alltså på språket och människors olika syn på deras verklighet. En diskursanalys är en analys av de mönster i språket som skapar diskurser (Winther Jørgensen & Phillips 2000:7). Vi har valt att använda mönster istället för diskurser då diskurs är ett diffust begrepp och kan betyda olika saker för olika personer. Mönster är ett begrepp som är lättare att förstå och som inte leder till lika många missförstånd.

2.2.2 Förtjänster och begränsningar med vårt metodval

Wreder (2007:44) skriver att det finns många för- och nackdelar med en diskursteoretisk analys. Det kan vara bra för den som ska göra en sådan analys att veta och känna till de

problem som man kan stöta på. Det handlar om hur vi tänker och förstår verkligheten och världen, till vardags. Några fördelar som vi kan se är att vi har fått en bred bild av ämnet. En diskursanalys är en metod som fokuserar på språk och hur texten är uppbyggd. Genom att ha gjort en diskursanalys har vi fått en uppfattning om hur debatten om barnfattigdom förstås. Det har gett svar på frågor om hur olika personer i samhället ser på fattiga och fattigdom, samt även hur fattigdom ser ut i deras föreställningar om världen. Det är frågor som enklast besvaras med någon form av textanalys eller diskursanalys. Vi har ett skrivet material som vi har kunnat analysera i lugn och ro, och på så vis har vi inte missat enskilda detaljer som vi kanske hade missat i en intervju. Barnfattigdom är ett väl omdebatterat ämne och därför har det funnits mycket material att inhämta som har varit intressant för vår undersökning. Vi har inte heller behövt vara beroende av andra människor så som intervjupersoner eller andra undersökningsspersoner. Vi har inte heller kunnat påverka det redan skrivna materialet, så som man kanske kan påverka en intervjuperson genom hur frågorna ställs, eller bara genom att sitta framför personen som ska svara på ens frågor. Genom att göra en diskursanalys har vi även fått en djupare bild av vad skribenterna säger än om vi bara skulle läst artiklarna en gång. Vi har fått möjlighet att gå djupare in på vilka uttryck som används och vad det finns för enigheter och skiljaktigheter i debatten om barnfattigdom. Vi har även fått en förståelse för vad de olika skribenterna tycker är de största problemen i den här debatten.

Nackdelarna med att använda en diskursanalys kan vara att personerna som skrivit materialet inte fått möjlighet att kommentera våra tolkningar. Jönson (2010:22) skriver hur viktigt det är att vara tydlig och öppen med vems slutsatser som man drar i en diskursanalys, så att våra slutsatser inte ser ut som att de kommer från författarna av texterna, eller tvärtom. Något som skulle kunna påverka vår analys negativt är om vi låtit våra egna åsikter och föreställningar påverka hur vi analyserar texterna, något som vi avsett undvika i så stor mån som möjligt. Vi tycker att begreppet barnfattigdom är väldigt intressant att undersöka, men det går inte att komma ifrån att vi har egna åsikter.

I en diskursanalys är det kanske lättare än i andra metoder att vinkla materialet dit man vill, då vi inte har haft några personer att ta hänsyn till utan bara texter. Vi är dock väl medvetna om detta och har försökt göra vår analys så neutral som möjligt. En annan nackdel är att personerna som skrivit vår empiri inte vet om att vi har använt deras texter². När det gäller just begreppet barnfattigdom, har vi bara kunnat ta reda på de här skribenternas synsätt och åsikter kring detta omdebatterade ämne och begrepp. Debatten om barnfattigdom

² Se kapitel 2.5 Etiska överväganden

intresserar oss mycket och självklart skulle det ha varit intressant att få intervju eller höra personer med erfarenhet av fattigdom under uppväxten. Den möjligheten försvann dock när vi var tvungna att välja enbart en inriktning och valde att göra en diskursanalys.

2.3 Metodens tillförlitlighet

Reliabilitet och validitet förknippas oftast med kvantitativ forskning. Det finns dock de som menar att dessa begrepp kan användas inom kvalitativ forskning också (Bryman 2011:352).

Eftersom vi har använt oss av en diskursanalys, har vi också funderat över tillförlitligheten av denna. Vår analys har baserats på våra tolkningar och därför är resultaten som vi fått fram speglade av vårt synsätt. Undersökningen kan göras om av någon annan, genom att använda samma texter, metod och teori. Resultatet behöver dock inte bli detsamma. En diskursanalys innehåller därför till viss del en reliabilitet, d.v.s. att undersökningen går att göra om (Bryman 2011:49). Vårt syfte med den här uppsatsen har dock inte varit att belysa någon sanning utan att visa på hur samhället och vår omgivning påverkar hur människor ser på världen och att det kan skilja sig mellan olika människor. Vi har alltså inte fått fram hur barnfattigdomen i Sverige verkligen ser ut, då det är en omöjlig fråga att besvara med vårt val av metod. Vi har varit väldigt tydliga med vad som är våra tolkningar och vad som kommer från forskning och empiri. Vi har också använt många citat för att läsaren ska kunna se exakt vad som står i vår empiri och därför anser vi att vår undersökning har stor trovärdighet.

När det gäller validitet, att vi har mätt det som vi ville mäta (Bryman 2011:352) var det viktigt att vi, när vi läste texterna, hittade de teman som var relevanta för våra frågeställningar. En fördel inom diskursanalysen jämfört med intervjuer eller enkätstudier är att vi kunde läsa texterna igen om vi märkt att vi tittat efter fel saker i förhållande till våra frågeställningar. Därför bör en diskursanalys ha hög validitet. Diskursanalysen har en fördel här framför intervjuer eller enkätstudier då vi själva har valt ut vårt material. I intervjuer eller enkäter kan man aldrig vara helt säker på att deltagarna lämnar relevanta svar för undersökningen. Vi har alltså kunnat välja artiklar som skriver om ämnet barnfattigdom, artiklar som är skrivna på ledarsidorna och som är skrivna efter Uppdrag Granskings program om barnfattigdom. Det har gett oss större kontroll över vår empiri och kanske också då högre validitet.

2.4 Förförståelse

Intresset för att skriva om begreppet och ämnet barnfattigdom uppstod för en av oss under praktikterminen då hon kom i kontakt med ämnet och boken Barnfattigdom av Elisabet Näsman (2012). Hon fick även inspiration av sin handledare som tipsade om Uppdrag

Gransknings reportage av Rädda Barnens siffror om barnfattigdom. Därefter har vi tittat på Rädda Barnens årsrapport från 2012 om barnfattigdom i Sverige och flera artiklar som berör ämnet. Vi fick genom detta en liten inblick i debatten om barnfattigdom och vilka olika åsikter som fanns innan vi påbörjade vår undersökning.

Vi hade en förförståelse om att de ledarartiklar från socialdemokratiska tidningar skulle var positiva till begreppet ”barnfattigdom” och av åsikten att det finns många fattiga barn i Sverige som behöver samhällets hjälp. Vi trodde då också att de ledarartiklarna från tidningarna längre till höger politiskt sett skulle vara negativa till begreppet ”barnfattigdom” och vara av åsikten att det inte finns så många fattiga barn i Sverige. Ledarartiklar är politiskt vinklade och därför hade vi en förförståelse om att artiklarna skulle vinkla ämnet så att det passar deras politik och åsikter. Artiklarna är inte politiskt neutrala.

Eftersom vi själva anser att det är ett problem med ekonomiskt utsatta barn i Sverige och att det är en viktig fråga att diskutera, var vi medvetna om att detta kunde påverka vår analys. Vi hade inga avsikter att föra fram våra egna åsikter och har därför haft förhoppningar om att göra en så neutral analys som möjligt. Vårt intresse har legat i att belysa denna debatt och inte i om begreppet och fenomenet barnfattigdom finns eller inte.

2.5 Etiska överväganden

May (2001:63) skriver att etiska frågor har en central betydelse för forskningen för att behålla integriteten, ärligheten och legitimiteten. Johansson & Öberg (2008:81) skriver att etiken bör finnas med under varje fas och i alla val under studiens gång.

De etiska aspekter som vi kunnat se med vår undersökning är bland annat att författarna till det material som vi har använt inte vet om att vi använt dem och därmed fanns inget samtycke. Dock hämtade vi allt material från offentliga källor, så som internet, tidningar och TV. Detta material var alltså redan publicerat så att vem som helst kunde komma åt att läsa detta, vilket skribenterna till texterna är medvetna om. Därför såg vi inga hinder för att använda oss av detta material.

En annan etisk aspekt är att författarna inte fått möjlighet att kommentera våra slutsatser. I vår analys av materialet har vi tolkat dessa på ett sätt som författarna kanske inte skulle hålla med om. Detta är en brist som vi varit väl medvetna om i vår uppsats. Vi har varit väldigt tydliga med vad som är våra tolkningar och vad som författarna faktiskt skriver. Eftersom författarna till ledarartiklarna har publicerat sig offentligt ser vi inte heller något problem eller hinder med att vi inte har aidentifierat våra referenser.

2.6 Tillvägagångssätt vid analys

I vår diskursanalys av ledarartiklarna har vi letat efter olika teman och mönster som följer i de artiklar som vi har valt ut. På detta viset har vi kunnat se likheter och skillnader mellan de olika texterna, som befinner sig på olika sidor i debatten. Vi har utgått från Bergström & Boréus (2012:495) tips om att börja med en överblick av texterna och identifiera teman. I politiska texter är det vanligt att man identifierar problem och vad som orsakar dessa, samt vilka lösningar man föreslår (Bergström & Boréus 2012:495). Efter att vi läste igenom artiklarna för att få en överblick valde vi ut intressanta teman för vår analys. De teman som vi har identifierat är ”Fattigdomsbegreppet”, ”Samhälls- och individansvar”, ”Jämförelsen mellan fattiga barn i Sverige och fattiga barn i Afrika”, ”Debatten om organisationerna”, ”Politik”, och ”Sanning eller lögn”. Dessa teman valde vi för att vi såg dem som centrala i våra artiklar och för att de var intressanta för vår undersökning och vårt syfte.

Fattigdomsbegreppet valde vi för att fattigdom är centralt för vår undersökning. Vi fann det intressant att titta närmre på hur de olika sidorna i debatten talar om fattigdom, hur de ser på relativ och absolut fattigdom och vad skribenterna identifierar med fattigdom. Samhälls- och individansvar valde vi för att vi såg det som intressant att undersöka hur skribenterna ser på vems ansvar fattigdomen är. Inspiration till det temat fick vi från artikeln i vårt avsnitt om tidigare forskning av Kim et al (2010:563–581) som undersökte hur amerikanska medier har framställt fattigdom. Vi ville, utifrån resonemangen om politiska ideologier, undersöka om vi kunde finna någon skillnad mellan ”höger-” och ”vänstertidningar”, kring vem som ansågs ansvarig för fattigdomen. Jämförelsen mellan barn i Sverige och i Afrika valde vi för att både Uppdrag Granskning och många av artiklarna berörde det temat. Vi ville se hur skribenterna problematiserade en jämförelse mellan svenska och afrikanska barn. Hur organisationerna framställs i artiklarna fann vi intressant då vi tyckte att debatten hade skiftat lite från huvudfrågan barnfattigdom, och övergått till att handla mer om organisationerna Rädda Barnen, BRIS (Barnens Rätt I Samhället) och Majblomman eftersom det var deras rapporter som granskades i Uppdrag Granskning. I det temat har vi försökt urskilja vilka åsikter som finns kring organisationerna och deras rapporter. Politiken anser vi kommer in i alla delar av debatten då ledarartiklarna speglas av politiska åsikter. Vi var i detta avsnitt intresserade av hur dessa åsikter kom till uttryck mer konkret i artiklarna och om vi kunde koppla politisk tillhörighet till speciella åsikter. Sanning och lögn kunde vi identifiera som tema eftersom de allra flesta skribenter skrev om vissa påståenden i debatten som sanna eller falska. Vi tyckte att det var intressant att titta närmre på hur detta kunde skilja de olika skribenterna åt och titta på hur de beskrev påståenden som sanna eller falska.

Vi har inspirerats av Jönsons (2010:26–27) analyschema, för att koda utifrån olika mönster som vi såg i de olika artiklarna, som vi ansåg vara intressanta för vår analys. Jönson (2010:26) skriver att ett analyschema kan vara bra för att reda ut beskrivningar och möjliggöra för att besvara forskningsfrågorna. Det analyschema som Jönson (2010:26–27) beskriver består av olika områden som han benämner problemkomponenter, och sedan ställer han frågor till varje problemkomponent som texterna ska besvara. Detta har vi tagit inspiration från då vi har valt ut de områden vi ville undersöka, (det Jönson 2010:26-27, kallar problemkomponenter) och sedan skapat frågor som vi haft i fokus under vår analys av ledarartiklarna. Vi har letat efter likheter och skillnader i våra ledarartiklar, mellan dem som menar att barnfattigdom är ett stort problem, och dem som menar att barnfattigdom är ett överdrivet problem i Sverige. I vår analys av ledarartiklarna har vi använt oss av olika färgpennor och symboler för att leta mönster och teman i artiklarna, samt för att göra det lättare för oss när vi sedan skulle analysera artiklarna.

Eftersom vi har valt att använda oss av ledarartiklar som är skrivna efter Uppdrag Gransknings program som visades 16 januari 2013, handlar dessa artiklar till stor del om vad som tagits upp i programmet, och vad som har granskats. Vi har utgått från socialkonstruktionismen och resonemang om politiska ideologier i vår analys. Vilket vi har gjort genom att se på begreppet och debatten om barnfattigdomen i Sverige utifrån hur den är konstruerad i artiklarna samt hur den politiska tillhörigheten påverkar hur skribenterna skriver. Analysen har vi gjort på de olika ledarnas uppfattning av verkligheten och hur de konstruerat denna, i deras artiklar.

2.7 Arbetsfördelning

Under uppsatsens gång har vi valt att skriva all text tillsammans, vi har dock haft texten båda två och skrivit var för sig om vi har kommit på någonting som vi tyckt skulle passa in. Litteraturen har vi delat upp på det viset att en av oss har haft några böcker, och den andra några för att leta och läsa enskilt, vi har sedan under våra träffar gått igenom vad vi har läst, och skrivit texten utifrån denna litteratur, gemensamt. Våra ledarartiklar som vi har valt ut har vi delat upp på det viset att en av oss har läst och analyserat de artiklarna som anser att barnfattigdom är ett problem i Sverige, och den andre har läst de artiklarna som anser att barnfattigdom är ett överdrivet problem. Därefter har vi bytt artiklar för att få en så bred bild som möjligt, och för att båda skulle kunna ta del av de olika sidorna. Efter att vi har läst artiklarna var för sig, har vi gått igenom dem grundligt tillsammans och hittat gemensamma teman för de olika artiklarna att utgå ifrån.

Vi har valt att inte dela upp olika kapitel i uppsatsen mellan oss, då vi har velat ha ett sammanhang och enhetlighet i vad vi har skrivit, samt för att vi inte har velat att det ska se ut som om två personer har skrivit olika delar av texten.

2.8 Litteratursökning

När vi funderade på att skriva vår uppsats om ekonomiskt utsatta barn i Sverige var det mycket som intresserade oss. Till slut valde vi att rikta in oss på debatten och definitionen av barnfattigdomen. Vi valde att rikta in oss på ämnet och läsa på oss mer om det. Vi letade på söksajten Google för att hitta artiklar som var skrivna om barnfattigdom. Eftersom vi valde att använda diskursanalys som metod, har vi använt oss av olika typer av litteratur som handlar om just detta. Vi har även använt oss av litteratur om socialkonstruktionism och politiska ideologier som vi använt oss av som teoretiska utgångspunkter. Även en del litteratur samt artiklar om barnfattigdom, fattigdom, hur medier framställer sociala problem osv. har vi använt oss av i vårt avsnitt om tidigare forskning. Vår uppsats bygger på debatten som uppstått efter Uppdrag Granskningens reportage om barnfattigdom. Programmet har vi funnit via SVT play.

För att hitta litteratur till vårt ämne har vi sökt på olika biblioteksdatabaser så som Lunds Stadsbibliotek, Kristianstad Stadsbibliotek samt den nationella bibliotekskatalogen *Libris*. I vårt sökande av litteratur till tidigare forskning, teori samt metod har vi använt oss av svenska sökord så som ”social konstruktionism”, ”socialkonstruktionism”, ”diskursanalys”, ”politiska ideologier”, ”barnfattigdom”, ”fattigdom”, ”sociala problem” samt ”massmedier”. För att finna våra internationella artiklar har vi använt oss av den elektroniska databasen LUBsearch. Vi använde oss då av sökord så som ”Child poverty”, ”social problems”, samt ”media”. I vår sökning av våra internationella artiklar använde vi oss också av ”peer review” för att säkerställa vetenskapligheten i materialet.

Till vår empiri och analys, har vi funnit våra ledarartiklar i olika nättidningar genom söksajten Google med sökord så som ”ledarartiklar”, ”ledare”, ”barnfattigdom” samt ”fattigdom”. Vi har varit noga med att enbart använda oss av ledarartiklar som är skrivna efter Uppdrag Granskningens program.

3. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi att presentera tidigare forskning som har gjorts om fattigdom främst i Sverige men vi har även några internationella utblickar. Forskning om fattigdom generellt berör även de barn som anses vara fattiga då begreppet barnfattigdom ofta används för att

lyfta fram problemet med fattigdomen i familjer där det finns barn. Fenomenet barnfattigdom gäller egentligen dessa barns vårdnadshavare då det är deras ekonomiska förhållanden som bestämmer om ett barn är fattigt eller inte. Vi kommer också att presentera tidigare forskning om hur sociala problem framställs i medier både i Sverige och internationellt. Denna forskning har vi valt för att få en fördjupad bild av fattigdomen i Sverige för att förstå vårt ämne bättre. Forskningen om mediernas framställning av sociala problem ansåg vi relevant då det är just medier som vi undersöker och hur de framställer barnfattigdom.

3.1 Svensk forskning kring fattigdom

Att vara fattig i dag handlar om att inte kunna vara delaktig på samma vis som andra i samhället på grund av att hushållets ekonomi inte klarar de utgifter som krävs för en delaktighet. Människor som lever under fattiga förhållanden har ofta skamkänslor eller saknar självrespekt (Jonsson, Mood & Bihagen 2010:91). Om en familj får en något högre månadsinkomst höjs barnomsorgsavgifter och bostadsbidrag sänks (Hjort 2004:22). Detta bidrar till att familjer med låg inkomst inte nödvändigtvis får mer pengar vid högre lön eller andra ökade inkomster. Som Halleröd (2010:20) skriver är det ekonomiska biståndet, som Socialstyrelsen beslutat, den uppskattning på hur mycket pengar som ett hushåll behöver för att leva ett drägligt liv och uppnå en skälig levnadsnivå. Halleröd (2010:20) skriver dock också att människor som lever på ekonomiskt bistånd i dagens samhälle är mer utanför den vardagliga livsstilen än vad man var i mitten av 1980-talet, om man levde på ekonomiskt bistånd.

Harju (2008:16) har skrivit en avhandling där hon undersöker hur barn påverkas av familjens låga ekonomiska resurser. En av aspekterna, som Harju kom fram till, som var väldigt viktigt för barnen som ingick i hennes studie var tillgång till dator och internet. Dator och internet var viktigt för den sociala och kulturella tillhörigheten, något som barn anses behöva ha tillgång till i dagens Sverige (Harju 2008:79). Ett annat problem som barnen tar upp är att det inte finns så stora möjligheter att hitta på saker. Lov och fritid spenderas ofta hemma på gården och de äldre barnen i undersökningen berättade att de inte kunde följa med kompisar och fika m.m. Barnen beskrev det som ett problem att de inte hade några pengar (Harju 2008:83).

Skillnaderna mellan en medelinkomsttagare och en biståndstagare har ökat väsentligt den senaste tiden (Halleröd 2010:20). En person med en medelinkomst idag tjänar betydligt mer än på 1980-talet då Socialstyrelsen beräknade vad ett hushåll behövde för att leva under en skälig levnadsnivå, bidragsnivån har inte ökat i samma takt som arbetsinkomsterna, och

klyftorna mellan en medelinkomsttagare och biståndstagare har därför ökat (Halleröd 2010:20). Rädda Barnen (2012:10) skriver i sin rapport att klyftorna mellan de fattigaste och de rikaste hushållens inkomster blev allt större, under strukturförändringarna i Sverige på 1990-talet.

Jonsson et al (2010:104) skriver att det är svårt att veta om fattigdomen i Sverige har ökat eller minskat sedan 1990-talet på grund av strukturförändringar. Allt beror på hur man definierar fattigdom och vad detta har för betydelse. Jonsson et al (2010:104) menar dock att det är färre som tar emot ekonomiskt bistånd, och fler hushåll menar att de har en ekonomisk marginal. Dock är det fler människor som har fått en allt lägre inkomst i förhållande till dem som har en medelinkomst. Jonsson et al (2010:104) skriver också, precis som Rädda Barnen (2012:10) att klyftorna mellan låginkomsttagarna och höginkomsttagarna har ökat väsentligt (Jonsson et al 2010:104, Rädda Barnen 2012:10).

Näsman (2012:55) skriver om ekonomiskt utsatta barn i skolan, och att vara ensam som ekonomiskt utsatt eller att gå i skolan i ett område där flera barn har det sämre ställt ekonomiskt. Näsman (2012:55) skriver att det skulle uppfattas som mer krävande att gå i en skola i ett område där barnen och deras föräldrar hade det gott ställt ekonomiskt, om man själva inte hade så mycket pengar. Därför skulle det uppfattas som bättre att gå i skolan i ett område där flera barn var ekonomiskt utsatta. Näsman (2012:55) skriver också att utanförskapet skulle vara större bland barnen med låg socioekonomisk status om de går i en skola i ett välbärgat område. Skolan som ska vara till för alla uppfattas inte som att vara det ibland, barn beskriver att de inte tror att deras lärare vet att barnet har det dåligt ställt ekonomiskt (Näsman 2012:56).

Näsman (2012:55) citerar, efter en gruppintervju med några barn, ”Fattiga, ja det är ju vi, invandrarna i förorten”. Hon skriver också att skolorna kan skilja sig åt när det gäller barn som lever i ekonomisk utsatthet, och att svenska städer i stort sett är segregerade, vilket präglar vem som går på de olika skolorna i områdena (Näsman 2012:55). Rädda Barnen (2012:10) skriver också i sin årsrapport att det är många barn med utländsk bakgrund som lever under fattiga förhållanden. Enligt rapporten är det nästan vart tredje barn med utländsk bakgrund, 31,9 procent, om lever under fattiga förhållanden i Sverige, vilket är betydligt högre antal än de svenskfödda barn som lever under fattiga förhållanden som utgör 6,3 procent av barnen som är födda i Sverige (Rädda Barnen 2012:10).

Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö (2013:57) har gjort en sammanställning för Malmökommissionen där de bland annat skriver om barns ekonomiska utsatthet. De skriver att de barn som lever i ekonomisk utsatthet löper större risk för att i vuxen ålder

drabbas av sämre hälsa, lägre utbildningsnivå, svårare att få ett arbete samt att behovet av försörjningsstöd ökar (Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö 2013:57). Jonsson et al (2010:90) skriver att barn som växer upp i fattigdom löper större risk för att leva under fattiga förhållanden även som vuxen.

Även Angelin & Salonen (2012:1–77) har skrivit en rapport för Malmökommissionen angående fattiga barn i Malmö. Vart tredje barn i Malmö växer idag upp i fattigdom under hela eller delar av barndomen och Malmö har länge varit Sveriges fattigaste kommun (Angelin & Salonen 2012:13). Anledningen till att Malmö har så många fattiga barn menar Angelin och Salonen (2012:14) kan bero på att Malmö har genomgått drastiska förändringar på arbetsmarknaden vilket har lett till att många föräldrar har haft svårt att komma in på arbetsmarknaden eller att få behålla ett arbete. Den stora ökningen av invandrare i staden som har svårt att integreras i samhället och på arbetsmarknaden tros också påverka (Angelin & Salonen 2012:14). Angelin & Salonen (2012:21) försöker även ge en förklaring till varför barn blir fattiga i Sverige. De faktorer som lyfts fram är familjestruktur, arbetsmarknad och socialförsäkringssystem. Föräldraförsäkringen och underhållsstöd för ensamstående har inte utvecklats mycket de senaste åren, a-kasseavgifterna har blivit högre och utbetalningarna lägre, de som inte lyckats etablera sig på arbetsmarknaden har fått det tuffare (Angelin & Salonen 2012:21).

3.1.1 Fattigdom, en begreppsfråga?

Swärd (2012:45) skriver, för att definiera fattiga människor i det konsumtionssamhälle som Sverige är idag, binder man ofta fattigdomen till ekonomiska resurser då detta är den huvudsakliga förutsättningen för vår levnadsstandard. Jonsson et al (2010:91) skriver att det finns flera olika benämningar för just fattigdom. De skriver att regeringen³ inte använder ordet fattigdom utan ekonomiskt svaga eller låginkomsttagare. Andra begrepp att använda är ekonomisk utsatthet, marginalisering, exkludering och deprivation. Jonsson et al (2010:91) menar dock att fattigdom är ett bättre ord att använda då det är lättare att förstå vad som menas, och att det bör vara det begrepp man använder när man pratar om människors ekonomi och inkomster. Inom svensk forskning används ofta socialbidragsnormen från 1985 som definition för fattigdom (Jonsson et al 2010:91). Diskussionen handlar dock inte enbart om att använda begreppet fattigdom eller något annat. Begreppet fattigdom har nämligen flera olika betydelser, vanligast är att man pratar om relativ och absolut fattigdom.

³ Nuvarande regering – Moderaterna (M), Folkpartiet (FP), Centerpartiet (C) och Kristdemokraterna (KD)

Relativ fattigdom - Det finns olika sätt att mäta relativ fattigdom, det man mäter är levnadsstandarderna i förhållande till de människor som lever i det land som man själv lever i (Näsman 2012:15). Unicef definierar relativ fattigdom som de som har lägre inkomst än 50 procent av medianinkomsten i landet (Unicef 2012). Barnombudsmannen (2010:57) använder istället 60 procent och skriver även att EU använder detta mått.

Absolut fattigdom - FN-förbundet Globalis (2013) skriver att absolut fattigdom är när man inte har tillgång till bostad, mat, kläder, primär sjukvård samt grundutbildning. I den internationella statistiken brukar man räkna att de som har 7 kronor eller mindre om dagen är absolut fattiga (FN-förbundet Globalis 2013). Detta mått är lättare att räkna med men dock kanske inte så användbart i Sverige. En vanlig måttstock att använda vid absolut fattigdom i Sverige är riksnormen som räknas på ekonomiskt bistånd, som ska stå för en gräns som räknas för skälig levnadsstandard (Halleröd 2010:19). Swärd (2012:47) menar att när man använder begreppet absolut fattigdom kan man inte säga hur djup fattigdomen är eller se några skillnader mellan olika grupper, utan då krävs en mer avancerad metod.

3.1.2 Barnfattigdom utifrån ett internationellt perspektiv

Jonsson et al (2010:103) skriver om fattigdomen utifrån ett internationellt perspektiv där de menar att andelen relativt fattiga i Sverige är ett lågt antal, när jämförelsen i det internationella perspektivet görs. I flera i-länder utanför EU är ungefär 25 procent av befolkningen relativt fattiga, medan det i Sverige är 11 procent. Inom EU ligger ungefär 16-17 procent av befolkningen under fattigdomsstrecket. Att andelen relativt fattiga i Sverige är så lågt beror på statlig ekonomisk hjälp som inte finns i vissa andra länder, så som barnbidrag, ekonomiskt bistånd och bostadsbidrag. Detta är inkomster som jämnar ut den relativa fattigdomen i Sverige (Jonsson et al 2010:103).

I en brittisk artikel av Monica Magadi (2010:298) beskriver hon fördelarna med att inte enbart mäta fattigdom efter ekonomiska tillgångar utan att även ta hänsyn till materiella tillgångar, om man kan köpa det som anses nödvändigt, för både vuxna och barn. Magadi (2010:304) skiljer på en svårare och en mildare form av fattigdom. Tillhör man gruppen svår fattigdom har man en inkomst på eller under 60 procent av medianinkomsten i landet, utöver detta saknar man minst två materiella nödvändigheter, både för de vuxna och för barnen i hushållet. Om man tillhör gruppen för de som är drabbade av en mildare form av fattigdom har man mellan 60-70 procent av medianinkomsten och saknar enbart en av de materiella nödvändigheterna (Magadi 2010:304). De materiella faktorer som ansetts rimliga för en normal levnadsstandard i undersökningen (och de faktorer som låg till grund för om man

ansågs leva i fattigdom eller inte, beroende på hur många av faktorerna som inte gick att uppfylla p.g.a. ekonomin) var, för vuxna, att man har råd att åka på semester/komma hemifrån minst en vecka per år. Man bör också kunna ta hem sina vänner och/eller familj för en drink eller mat minst en gång i månaden, ha två par allvädersskor, ha tillräckligt med pengar för att kunna ha sitt hem inrett, att ha råd med hemförsäkring, att man kan spara minst tio pund i månaden, att kunna köpa nya möbler när de gamla blir utslitna. Man bör också kunna byta ut köksmaskiner och elektronisk utrustning när dessa går sönder, kunna spendera lite pengar på sig själv varje vecka, samt att kunna ha en fritidsaktivitet eller hobby. För barnens del ska dessa liksom de vuxna i hushållet ha råd att åka iväg en vecka om året, ha ett eget sovrum (eller dela med ett syskon av samma kön) om man är över tio år. Man bör också ha fritidsutrustning så som cykel, att kunna fira högtider och födelsedagar, att få möjlighet att åka och simma minst en gång i månaden, att ha en hobby eller fritidsaktivitet, att få ta hem sina kompisar på te/snacks minst en gång varannan vecka. Barn under sex år ska kunna gå i en lekgrupp minst en gång i veckan och de över sex år ska kunna åka på skolutflykter (notera att dessa faktorer endast kan räknas in i fattigdomsstatistiken om de inte går att uppfylla p.g.a. ekonomin, de familjer som väljer att inte göra dessa saker av andra anledningar räknas inte in) (Magadi 2010:301). Hennes resultat visar att 5,1 procent av barnen i Storbritannien lever i svår fattigdom, 21,8 procent lever i en mildare form av fattigdom (Magadi 2010:304).

3.2 Sociala problem i medier

Blomberg, Kroll, Lundström & Swärd (2004:11) skriver att journalistik och socialt arbete inte ligger så nära vart annat i det vanliga arbetet. De menar att många journalister har intresserat sig för hur verkligheten ser ut i det samhället som de lever i, och vill skriva om detta.

Trots att forskningen inte kommit så långt har samhällsvetare i Sverige och länderna runt omkring i Norden blivit allt mer intresserade av hur medier framställer socialpolitik, socialt arbete och sociala problem (Blomberg et al 2004:15). Blomberg et al (2004:15) skriver att medier har fått ökad makt och betydelse i Norden då samhällsproblem ses i ett perspektiv som socialt konstruerade, då medier ofta har makten att skriva sina definitioner av ett socialt problem.

Andersson (2004:29) skriver att barnavården uppfattas av allmänheten på det sätt som man läser i medier och press. Förutom att allmänheten påverkas och bildar uppfattningar, påverkas också socialtjänsten, då barnavårdsutredningar och barnavårdsinsatser påverkas av hur medier framställer dessa. Han skriver också att mediernas framställning av socialtjänsten i huvudsak har gett en bild till allmänheten som något negativt och att socialarbetarna har en

rädsla för att uttala sig i medier. Att socialarbetarna skulle vara rädda för detta beror på att det finns en bild av att socialarbetare är den svåraste gruppen att få uttalande från i t.ex. medier och reportage (Andersson 2004:29).

Andersson (2004:33) skriver också om hur medier framställer barns missgärningar. Hon menar att eftersom barns missgärningar polisanmäls blir dessa tillgängligt för att använda i medier. Andersson (2004:36) skriver att i artiklar som handlar om barns missgärningar, får man ofta veta vad barnen gjort, hur det gått till, och om upplevda känslor så som rädsla m.m., om det är slag, stryk osv. inblandat. Men han menar dock att man sällan får reda på vad barnen har att säga om händelsen, utan att det istället blir mediers bild av händelsen, eftersom det blir offentliga handlingar för medier efter en polisanmälan. Då målas en bild upp för allmänheten utifrån vad journalisterna kan få fram ur det offentliga materialet (Andersson 2004:36).

Swärd (2004:255) skriver att allt färre utsatta får en röst av det som skrivs i medier, precis som Andersson (2004:36) skriver att barnen sällan får säga något om händelsen innan det skrivs om den i medier. Swärd (2004:255) skriver att, om utsatta människor får en röst i medier är det ofta i tidningar som säljs direkt på gatan av de utsatta människorna själva så som hemlösas- eller fattigas tidningar (Swärd 2004:255). Dessa gatutidningar ägs ofta av organisationer, välgörenhetsförening eller något form av projekt som vill hjälpa dessa utsatta människor. Tanken är att tidningarnas innehåll ska utformas av dessa personer som är hemlösa eller fattiga (Swärd 2004:259–260).

3.2.1 En internationell utblick av mediers framställning av sociala problem

Som tidigare skrivit så finns det inte så mycket forskning i Sverige kring hur medier framställer sociala problem. Vi har dock hittat en intressant artikel från USA som berör ämnet. Kim, Carvalho & Davis (2010) har gjort en undersökning av hur amerikansk press skriver och talar om fattigdom. Deras undersökning riktar speciellt in sig på hur orsaker och åtgärder till fattigdom framställs och om det ses som ett individuellt eller samhälleligt problem (Kim et al 2010:563). Medier spelar en stor roll i hur sociala problem definieras, de framställer problemet på ett visst vis och talar om för allmänheten vad som är viktigt och hur de ska tänka om problemet (Kim et al 2010:563). De menar alltså att, hur medier framställer orsaker och lösningar till sociala problem påverkar hur människor ser på saken, därför är det viktigt att undersöka hur medier framställer olika ämnen.

Kim et al (2010:564) poängterar att sociala normer och kulturella värderingar spelar roll i framställningen av olika ämnen i medier. Medier framställer oftast sociala problem som

individuella och att de beror på individuella faktorer, vilket tros bero på den starka individualismen som präglar det amerikanska samhället (Kim et al 2010:564). Kim et al (2010:565) framhäver också faktorn av journalisters individuella ideologier, både politiska och sociala, som kan påverka hur de skriver.

Medier vill gärna skiva och förmedla intressanta reportage, gärna med en personlig vinkling, eftersom det är sådant som drar läsare och tittare. Viktiga sociala problem reduceras därför ofta i medier till individuella problem där samhällets ansvar ignoreras (Kim et al 2010:566). Sociala förändringar ses ofta som drastiska både politiskt och ekonomiskt och därför tonas de aspekterna ner i medier för att människor inte vill läsa om sådant (Kim et al 2010:566).

I deras undersökning av både tidningar och TV-kanalers nyhetssändningar kom de fram till att en splittrad familj var det som oftast nämndes som personlig orsak till fattigdom, följt av avsaknad av utbildning och fysisk hälsa (Kim et al 2010:570–571). Det som nämndes som samhällseliga orsaker var dålig nationell ekonomi, låga löner och otillräckliga statliga hjälpprogram. Kim et al (2010:573) förväntade sig att se skillnader mellan liberala och konservativa tidningar, dessa var dock ganska små.

Något annat som Kim et al (2010:575) kom fram till i sin undersökning var att medier rapporterar om sociala problem när det sker speciella händelser och inte nödvändigtvis när problemen är som störst, t.ex. skrevs det mycket om fattigdom efter orkanen Katrina fastän det fanns andra perioder då fattigdom i landet var högre. Även under en period då någon politiker framhävde problemet med fattigdom ökade rapporteringarna, trots att fattigdomen inte ökat (Kim et al 2010:575). Kim et al (2010:576) skriver att i tidigare forskning har det framkommit att medier framställer fattiga som både lata och sexuellt oansvariga, vilket baseras på stereotypen att det främst är ensamstående mammor som är fattiga.

4. Teoretiska utgångspunkter

Som Levin (2008:36) säger är metoderna för datainsamling nära förbundna med de teorier och begrepp som bildar metoderna. Diskursanalys som vi använt oss av kan användas både som metod och teori. Vi har dock valt att fokusera på att använda diskursanalys enbart som metod. Vi har förklarat diskursanalysen som metod i tidigare kapitel⁴. En teori används för att försöka förstå det som undersöks utifrån en speciell synvinkel. Det finns många sätt att göra en diskursanalys, men ofta görs en diskursanalys utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv

⁴ Se kapitel 2.2 Metodval

(Winther Jørgensen & Phillips 2000:97). Man fokuserar då på texter och språk som att de konstruerar världen och skapar sociala handlingar, språk är en aktiv form av social praktik (Winther Jørgensen & Phillips 2000:97). Vi har använt oss av socialkonstruktionismen som teoretisk utgångspunkt och för att få in maktaspekten har vi även använt resonemang om politiska ideologier.

4.1 Socialkonstruktionism

Bryman (2011:37) beskriver socialkonstruktionismen som att sociala objekt och kategorier är socialt konstruerade. För att tala om barnfattigdom, så ses det som socialt konstruerat, något som är skapat i vår samhälleliga kontext och som har getts vissa egenskaper för hur det kan förstås. Jönson (2010:18) menar att man inom socialkonstruktionismen kan fokusera på intresset för hur sociala problem görs, t.ex. hur vi kategoriserar, tillskriver typiska drag och betydelser för ett objekt. Johansson & Öberg (2008:82) skriver att inom socialkonstruktionismen fokuserar man på att allt konstrueras i en kulturell social och historisk verklighet. Socialkonstruktionismen utgår från att vår verklighet är konstruerad av hur vi kategoriserar och tillskriver ting olika betydelser och typiska drag.

Medlemmarna i ett socialt sammanhang ger livet mening genom hur de konstruerar sin sociala verklighet (Levin 2008:36). Socialkonstruktionismen utgår från att det finns en social överenskommelse av vår verklighet och att den överenskommelsen kan omförhandlas. Man intresserar sig här för hur människan uppfattar ”sanningen” kring saker och ting, samt konsekvenserna för dessa ”sanningar” (Jönson 2010:17). Winther Jørgensen & Phillips (2000:11–12) nämner fyra förutsättningar, framtagna av Vivien Burr, som väsentliga inom socialkonstruktionismen. För det första att ha en kritisk inställning till att kunskap är självklar, för det andra hur vi ser på kunskap och att världen är präglad av vår historia och kultur. Den tredje förutsättningen är att det finns samband mellan kunskap och sociala processer, alltså att vi skapar kunskap genom sociala samspel, det fjärde och sista är att vår kunskap och vårt sätt att tolka världen påverkar våra sociala handlingar (Winther Jørgensen & Phillips 2000:11–12).

Inom den socialkonstruktionistiska teorin kan man fokusera på hur problem konstrueras, vem som konstruerar dessa, i vilka sammanhang de konstrueras samt till vems fördel en sådan konstruktion är (Jönson 2010:18). Jönson (2010:19) ger exempel på fler olika intresseinriktningar som en undersökning kan ta utifrån socialkonstruktionism. Dessa intresseinriktningar inriktas på frågor så som ”vad”, ”vem”, ”hur”, ”var”, ”när” och ”varför”. Det vanligaste är att man använder en eller två av dessa frågor när man gör en undersökning (Jönson 2010:19). Vi har valt att inrikta oss på frågorna om ”vad” och ”vem”. Frågor som rör

”vad” är inriktade på vad det är som är ett problem och vilken karaktär problemet har. Man fokuserar på vilka kategoriseringar som används. Exempel på frågor man kan ställa sig är vad som menas med begreppet barnfattigdom? Vilka är kriterierna för att vara fattig och vilka är barnen som är fattiga? När man fokuserar på frågan om ”vem”, syftar man på de som driver frågan och vem som vill föra fram frågan som ett problem, vem som anses som expert samt vems intresse det är att föra fram ett problem (Jönson 2010:19). Frågan om ”vem” handlar alltså inte om vem som är utsatt i det sociala problemet utan vem som framställer det som ett socialt problem och vem som driver detta.

Vår forskningsfråga har varit hur debatten om barnfattigdom, efter Uppdrag Gransknings program om barnfattigdom, har sett ut och hur de olika sätten att se på barnfattigdom har tagit sig uttryck i debatten på ledarsidorna. Genom att använda oss av socialkonstruktionism som teori har vi i vår analys fokuserat på hur de olika skribenterna skriver om ämnet, vilka ord och uttryck som använts och hur problemet med barnfattigdom har konstruerats utifrån politiska åsikter och definitioner av barnfattigdom. Vi har även identifierat mönster i sätten att skriva om ämnet.

Utifrån socialkonstruktionismen kan vi alltså få en bild av hur barnfattigdomen framställs som ett socialt problem och vilka kriterierna är för att det ska vara ett socialt problem. Sociala problem konstrueras utifrån hur det sociala problemet framställs och vem det framställs av. Vi kan även få en föreställning om vem som gör barnfattigdom till ett socialt problem och vem som kan vinna på det. Socialkonstruktionismen kan även förklara vilka olika konstruktioner och mönster som skribenterna i våra ledarartiklar har kring barnfattigdom. Vi kan utifrån socialkonstruktionismen förstå de likheter och skillnader vi kan finna i debatten utifrån frågorna om ”vad” och ”vem” som Jönson (2010:19) använder.

4.2 Resonemang om politiska ideologier

Vi fann det intressant att titta på den politiska aspekten i våra ledarartiklar. Därför har vi valt att titta närmre på politiska ideologier, för att förstå den politiska dimensionen av våra ledarartiklar. Detta kan hjälpa oss att förstå hur de olika sidorna i debatten resonerar utifrån den politiska ideologi de tror på. De politiska ideologierna står för olika sätt att se på samhället och hur det bör se ut. Skribenterna baserar sina resonemang i artiklarna på den bild som de har om hur samhället bör se ut och hur det ser ut, utifrån sin ideologi. Deras konstruktioner av samhället kan därför skiljas åt eftersom de ser olika ideologier som den ”rätta” ideologin. Därför fann vi det intressant att ta med aspekten om politiska ideologier som ett komplement till socialkonstruktionismen.

Politiken är en ständig maktkamp om hur samhället bör vara uppbyggt. Makt är ett viktigt begrepp inom politiken. Ordet ideologi står för en rad principer som guidar det politiska ledandet. Principerna står för ”hjärtefrågorna” i politiken och hur dessa ska uppnås (Larsson 2006:9–10). I vår analys kommer vi att utgå från olika politiska ideologier för att förstå hur de olika sidorna i debatten ser på ekonomisk utsatthet.

Reformistisk socialism brukar vanligtvis kallas för socialdemokrati i politiska benämningar (Larsson 2006:83). Den reformistiska socialismen säger att man bör handla för att människorna alltid ska vara målet och inte som ett medel för att uppnå andra mål. Man bör alltså se människor som viktigare än ting. Inom den reformistiska socialismen är jämlikheten viktig och man strävar efter att fördela politiska resurser jämt och satsar på utbildning (Larsson 2006:84). Ideologin tror på att goda samhällsförhållanden leder till godare människor, dock tror man inte att materiella ting nödvändigtvis skapar bättre människor (Larsson 2006:85).

Nyliberalismen är en ideologi som säger att människor själv ska kunna välja hur de ska kunna leva, självbestämmanderätten är viktig och även att marknaden ska styra. Alla samhällsmedborgare måste acceptera att samhällets resurser är begränsade (Larsson 2006:141). Inom nyliberalismen ses alla människor som olika och att det är viktigt att människorna får vara olika för att kunna upprätthålla ett samhälle (Larsson 2006:142). Alla människor har rätt till egna intressen och värderingar som ska få uttryckas. Nyliberalernas lösning på detta är att det ska ske så lite ingripanden och regleringar från staten som möjligt (Larsson 2006:143). Ideologins strävan är att privatisera så stora delar av offentlig verksamhet som möjligt samt att införa metoder som liknar mer marknadsstyrning inom resterande offentliga sektorn (Larsson 2006:147).

Inom konservatismen är landets traditioner inom politik och kultur väldigt viktiga (Larsson 2006:45). Skillnader i inkomster och förmögenhet ses inom konservatismen som att människor har olika förmåga och kapacitet. Dessa ses som naturliga och bör därför inte regleras inom någon politik (Larsson 2006:46). Det är viktigt att landet är självständigt och starkt. Inom konservatismen är det viktigt att det finns kärnfamiljer samt att bevara dessa (Larsson 2006:48).

Centerpartiet kallar sin ideologi för ekohumanismen vilket bland annat innefattar respekt för människors värde och tron på varje människas förmågor. Detta varvat med respekt för naturen och de resurser som den kan ge. De nämner fyra värden som ligger till grund för deras politik, självbestämmande, livskvalitet, lika möjligheter samt företagsamhet. De

förespråkar att makten ska fördelas till folket och resurser och ansvar ska ges till den enskilda människan (Centerpartiets idéprogram 2001:5).

Anledningen till att vi har valt dessa inriktningar är för att vi har tidningar som är socialdemokratiska som passar in under ideologin reformistisk socialism. De tidningar som är liberala passar in under ideologin nyliberalism. Vi har även tidningar som är moderata och enligt moderaternas hemsida är deras ideologi en blandning mellan liberalism och konservatism, där av vårt val att även beskriva konservatismen (Moderaterna 2012-06-27). Ekohumanismen har vi tagit direkt från Centerpartiet (Centerpartiets idéprogram 2001:5) och den ideologin representerar därmed de centerpartistiska tidningarna.

5. Empiri och analys

I detta kapitel presenterar vi vår analys av våra utvalda ledarartiklar. Vi tar upp olika teman och mönster som vi har fått fram av vår diskursanalys av ledarartiklarna. Vi har analyserat ledarartiklar utifrån olika teman som vi gemensamt har kommit fram till och som vi finner intressanta att undersöka närmre utifrån de båda sidorna av debatten.

För att analysen ska bli begriplig, även för de som inte sett Uppdrag Granskningens program om barnfattigdomen, börjar vi med en kort beskrivning av programmet.

5.1 Bakgrundsfakta till empirin

Uppdrag Granskning från 16 januari 2013 handlade om att programledaren Janne Josefsson granskade de rapporter om fattiga barn i Sverige som Rädda Barnen, BRIS och Majblomman kommit ut med. Organisationerna hade fört kampanjer som inte riktigt stämde överens med de statistiska siffror som de kunde visa och det fördes fram oklarheter som inte riktigt kunde besvaras av organisationerna. Programledaren Janne Josefsson begav sig sedan ut i olika bostadsområden för att leta efter hungriga och illa klädda barn. När han inte kunde finna några sådana barn menade han att det inte finns några fattiga barn i Sverige. Detta är bara en kort beskrivning av ett program som bör ses för att kunna få en enhetlig bild och för att kunna bilda sig en uppfattning. Vi har försökt att ge en neutral sammanfattning av programmet här för att läsaren ska kunna följa vår analys lättare.

5.2 Fattigdomsbegreppet

I detta avsnitt ville vi undersöka vad som har skrivits om ordet fattigdom eller barnfattigdom. Vi var intresserade av hur de olika skribenterna beskriver ordet och vad de lägger i betydelsen av ordet. Vi har utgått från frågorna ”Används ordet fattigdom, eller föredrar några skribenter

ett annat begrepp?”, ”Vad läggs det för betydelse i ordet fattigdom/barnfattigdom?” och ”Är skribenterna för eller emot att begreppet fattigdom/barnfattigdom används?”

I artiklarna som vi har analyserat används en rad olika begrepp för att beskriva barnfattigdomen, i Sverige. Vissa använder begrepp som barns ekonomiska- och sociala utsatthet (Göteborgs Posten 2013-01-17), andra använder begrepp som ”utsatthet” (Uppsala Nya Tidning 2013-01-18), ”fattiga barn” (Uppsala Nya Tidning 2013-01-18), ”dem som sliter med ekonomiska problem” (Svenska Dagbladet 2013-01-18) eller ”mycket knappa ekonomiska omständigheter” (Uppsala Nya Tidning 2013-01-18). I Dalarnas Tidningar (2013-01-18) påpekar skribenten att den definition av fattigdom som forskare använder, som är befäst på EU-nivå och som även används av SCB också innefattar de barn som ”lever under skälig levnadsnivå”. En av våra artiklar är kritisk mot att man använder begreppet fattigdom för att beskriva att man inte har råd med materiella ting, så som mobiltelefon eller dator (Norrstelje Tidning 2013-01-18). Detta kan vi koppla till Jönsons (2010:19) kategorisering om ”vad”, då en av frågorna i den kategorin handlar om vilka kriterierna är för att vara fattig. Skribenten i Norrtelje Tidning (2013-01-18) menar att saknaden av en mobiltelefon och dator inte är tillräckligt för att räknas som fattig. I en annan artikel menar skribenten att barnfattigdomen inte handlar om att man inte har många saker, utan ”det handlar om liv och död” (ETC Örebro 2013-02-14). Norrtelje Tidning är en centerpartistisk tidning medan ETC Örebro är en socialdemokratisk. Centerpartiets ideologi kallas ekohumanism och betonar att resurser och ansvar ska ges till den enskilda människan (Centerpartiets idéprogram 2001:5). Socialdemokraternas ideologi kallas reformistisk socialism och den betonar att människan är viktigare än ting och jämlikhet mellan människor är viktig (Larsson 2006:84–85). Vi kan här se skillnaden i de politiska ideologierna att reformistisk socialism är mer mån om att ta hand om alla människor vilket speglas i detta exempel.

Vi kan se att det finns många olika sätt att beskriva barnfattigdom på, vissa är kritiska till att begreppet ”barnfattigdom” används, och andra inte. Jonsson et al (2010:91) skriver att det har uppkommit flera olika sätt att benämna fattigdom, t.ex. ekonomisk utsatthet, marginalisering och exkludering är vanliga begrepp. Vi kan även läsa i Rädda Barnens rapport att de använder olika begrepp, så som bland annat ”barnfattigdom”, och ”knappa ekonomiska omständigheter” som används liktydigt med varandra (Rädda Barnen 2012:11). Att skribenterna till artiklarna använder så många och olika begrepp tänker vi kan bero på att de i Rädda Barnens rapport använder flera olika begrepp, och även i Uppdrag Gransknings reportage som bygger på Rädda Barnens rapport. Eftersom det inte finns en tydlig definition

av vad begreppet ”barnfattigdom” innefattar, kanske man tar till andra begrepp för att förtydliga vad det är man menar.

När Rädda Barnen lämnar en rapport som säger att 248 000 barn är fattiga i Sverige (Rädda Barnen 2012:9) idag och samtidigt gör en reklamfilm som kan tolkas som att alla dessa barn går hungriga och med tunna kläder på vintern skapar det en konstruktion hos oss människor om vad fattigdom är. När detta sedan granskas och det visar sig att reklamfilmen var överdriven och att alla de 248 000 barnen inte hade det så illa, skapar det turbulens hos människor. Vi har i våra artiklar sett exempel på de som menar att, om nu de här barnen har mat och kläder, då är de ju inte fattiga. Deras konstruktion av fattigdom har ju varit just att det förknippas med hunger och dåliga kläder. De är alltså inte beredda att ändra sin konstruktion av fattigdom.

Vi kan här se att det inte finns någon gemensam förståelse kring begreppet ”barnfattigdom”. Det finns ingen befäst konstruktion av begreppet som är gemensam för allmänheten utan det är ett begrepp som innehåller många egna tolkningar. Det räcker alltså inte att prata om barnfattigdom i den vardagliga debatten utan att gå in mer ingående på vad man menar. Kanske finns det inom forskningen och i statistik en gemensam självklar definition av begreppet som forskare emellan inte behöver förklara för varandra. Denna definition är dock inte etablerad i övriga samhället. Vi kan inte ens se att de skribenter som befinner sig på samma sida i debatten har samma syn på vad begreppet barnfattigdom innefattar.

5.2.1 Relativ och absolut fattigdom

Här vill vi fortsätta resonemanget kring fattigdomsbegreppet, men istället gå mer in på hur de olika skribenterna ser på relativ respektive absolut fattigdom. Vi har undersökt frågorna, ”Hur definierar skribenterna relativ och absolut fattigdom?” och ”Vilken definition föredrar de olika skribenterna att använda?”. Ett exempel på hur absolut fattigdom definieras kan vi se i Svenska Dagbladet (2013-01-18).

Absolut fattigdom upplever den som inte kan påverka sin situation. Som saknar allt hopp om att det någonsin ska bli annorlunda.
Maria Ludvigsson, Svenska Dagbladet, 2013-01-18

Detta kan tolkas som att de som lever i absolut fattigdom är de som befinner sig på ”botten”. Skribenten menar att om man lever i absolut fattigdom kan man inte ta sig därifrån på egen hand. Vi kan tolka det som att skribenten i Svenska Dagbladet (2013-01-18) kategoriserar absolut fattigdom som ett socialt problem då individen inte själv kan lösa sin situation. Detta

tolkar vi utifrån Jönsons (2010:19) kategori om ”vad” som är ett socialt problem. Vår tolkning är att man måste ha gett upp hoppet om att man ska kunna komma ur fattigdomen, för att räknas som absolut fattig, enligt skribenten i Svenska dagbladet (2013-01-18). Uppsala Nya Tidning (2013-01-18) skriver om konsekvenserna av att använda relativ fattigdom.

[...] Dessa barn [Barn som inte kan delta i aktiviteter som kostar pengar, eller som har missbruk eller psykisk sjukdom i familjen m.m. Vår anm.] har alltid varit mer eller mindre osynliggjorda då debatten handlat om den relativa fattigdomen. När alla får det bättre förvandlas dem som inte har råd med semesterresor eller en viss typ av kläder till fattiga.
Uppsala Nya Tidning, 2013-01-18

Vi tolkar det som att denna skribent är kritisk till begreppet ”relativ fattigdom” då de barn som har det sämst ställt kommer i skymundan för andra som lever i en ”lindrigare” form av fattigdom. Denna skribent i Uppsala Nya Tidning (2013-01-18) menar att det inte är ett tillräckligt kriterium att inte ha råd med semesterresor och dyra kläder för att räknas som fattig. Det är alltså inget socialt problem att inte kunna åka på semester eller att ha dyra kläder. Detta kan vi koppla till Jönsons (2010:19) kategori om ”vad” då detta inte ska betraktas som ett socialt problem enligt denna skribent. Vi kan även koppla till Jönsons (2010:19) kategori om ”vem” när denna skribent gör och driver detta till att det inte ska betraktas som ett socialt problem, medan andra kanske skulle betrakta det som att det är ett socialt problem. Det blir alltså denna skribentens version om vad som är ett socialt problem och vad som inte är det. Vår tolkning av vad skribenten menar är att när de barn som inte har råd med semesterresor och liknande räknas in under begreppet ”relativ fattigdom” blir de som lever i en ”djupare” form av fattigdom drabbade, då många inte tar fattigdomen på allvar. En annan kritik till relativ fattigdom kan vi läsa i Laholms Tidning 2 (2013:03–30).

[...] de som vill svartmåla den svenska socialpolitiken ägnar sig åt relativa jämförelser. Det numera klassiska exemplet är att om Ingvar Kamprad flyttar hem med sina Ikea-miljarder så ökar barnfattigdomen eftersom klyftan mellan fattiga och rika ökar. Sådana jämförelser blir absurda.
Laholms Tidning 2, 2013-03-30

Vi tolkar detta som att även denna skribent anser att relativ fattigdom är ett dåligt mått att använda. Bara för att andra är rika innebär inte det att man själv automatiskt blir fattig, verkar vara ett sätt att se på den relativa fattigdomen. Detta är ytterligare ett exempel på vad som inte ses som ett socialt problem. Relativ fattigdom ses av denna skribent inte som ett socialt problem då det inte behöver innebära att man är fattig då andra i ens omgivning är rikare än

en själv. Till detta resonemang kan vi även se en koppling till Jönsons (2010:19) kategori om ”vad” då relativ fattigdom inte är ett socialt problem enligt denna skribent. Skribenten konstruerar det i sin artikel som att det inte ska ses som ett socialt problem, det är inget som samhället behöver åtgärda.

Jonsson et al (2010:91) beskriver den sociala dimensionen av relativ fattigdom, vilket handlar om att inte kunna bjuda hem vänner, göra saker som kostar pengar, att inte kunna vara en del av samhällsgemenskapen helt enkelt. Gränsen för absolut fattigdom sätter Jonsson et al (2010:91–92), vilken också är vanlig inom svensk forskning, till den nivå som beräknas vara nödvändig för att tillgodose hushållets behov för en dräglig levnadsstandard, ekonomiskt bistånd. Vi kan se att den definitionen inte är den samma som Maria Ludvigssons i Svenska Dagbladet (2013-01-18) som menar att allt hopp om en bättre framtid måste vara ute för att klassas som absolut fattig.

Jonsson et al (2010:95) poängterar även att det finns brister med att använda ekonomiskt bistånd som gräns. De menar att det finns många som är berättigade till ekonomiskt bistånd som inte ansöker om det, kanske beroende på skam eller ovetskap om rättigheten, och därför blir den siffran lägre än det egentliga antalet som har rätt till ekonomiskt bistånd. Fördelen med ett sådant mått anser Jonsson et al (2010:95) är att det är en behovsprövad gräns och de som lever på ekonomiskt bistånd är med största sannolikhet fattiga.

(Barn-) fattigdomsbegreppet i sig är svårtolkat och innehåller många skilda åsikter, men inte ens när man försöker styra upp det med två definitioner, absolut och relativ, blir begreppen tydligare. Vi kan se att inte heller de relativa och absoluta definitionerna har fått allmänt fäste. Att det relativa begreppet bygger på jämförelser med andra människor och att det absoluta bygger på en fast gräns kan vi se mönster på att de är allmänt befästa. Hur jämförelserna ska se ut eller var den fasta gränsen ska dras finns det ingen allmän enighet om.

5.2.2 Vad det innebär att vara fattig

Det finns många sätt att beskriva hur det är att vara fattig, och vi tänker att det kan vara svårt att skriva om något sådant om man inte själv har upplevt fattigdom. Vi har undersökt frågorna ”Hur beskriver man att det är att vara fattig i de olika ledarartiklarna?” samt ”Hur beskriver man de fattigas känslor om att vara fattig?”.

I de olika ledarartiklarna som vi har analyserat beskriver skribenterna hur det kan vara att leva i fattigdom.

Det kan handla om barn som inte äger regnkläder, inte får lusmedel eller som inte vågar önska sig julklappar.

Liv Landell Major, Dalarnas Tidningar, 2013-01-18

För många, uppenbarligen även för Rädda barnen och Bris kampanjmakare, är "fattig" liktydigt med någon som inte kan köpa sig tillräckligt med mat eller kläder. För andra, som Aftonbladets Malin Krutmeijer, är "fattig" någon som inte har mobiltelefon, dator och internet.

Reidar Carlsson, Norrtelje Tidning, 2013-01-18

Medan den första artikeln ger konkreta exempel på vad det kan innebära att vara fattig, så tar den andra artikeln upp problemen med att det finns olika sätt att se på fattigdom. Vi kan se en skillnad i att den första skribenten beskriver sin version av vad fattigdom är, medan den andra skribenten, genom att använda ord som "många" och "andra", betonar att det inte är hans åsikter. I Jönsons (2010:19) kategori "vad" kan vi ställa frågan "vilka är barnen som är fattiga?". Vi kan se i det första citatet från Dalarnas Tidningar (2013-01-18) att barn som inte har regnkläder och lusmedel, och som inte önskar sig julklappar ses som fattiga. Vi kan även se i citatet från Norrtelje Tidning (2013-01-18) att det finns olika sätt att kategorisera vem som är fattig. Är det barn som är utan mat och kläder eller är det barn som saknar mobiltelefon och dator? Vi kan se hur de olika skribenterna skriver om olika kriterier för att vara fattig. Skribenten i Norrtelje Tidning (2013-01-18) menar att "fattigdom" är ett känsloladdat ord som betyder olika saker för olika debattörer och bör därför inte användas. Vi tolkar det som att denna skribent tycker att det behövs en enhetlig definition av ett begrepp för att det ska kunna användas i debatter. Skribenten i ETC Örebro (2013-02-14) skriver om andra negativa effekter av fattigdom.

Barn som växer upp i ekonomiskt utsatta hushåll i Sverige i dag har en ökad risk för sjukdom, dödlighet och skador. De mår generellt sett psykiskt sämre än andra barn. Familjens ekonomiska situation leder också ofta till att barn känner skamkänslor och ett utanförskap.

ETC Örebro, 2013-02-14

En möjlig tolkning av detta citat är att skribenten menar att fattigdom inte enbart handlar om materiella ting, utan även påverkar hälsa och välbefinnande. Inom reformistisk socialism tror man på att goda samhällsförhållanden leder till goda människor. Man strävar efter jämn fördelning av politiska resurser (Larsson 2006:85). Här kan vi se att skribenten tar upp konsekvenser av fattigdom bland barn.

Angelin & Salonen (2012:26) poängterar att för den som är fattig innebär det så mycket mer än bara den materiella standarden. Att leva i långvarig fattigdom präglas ofta av en social underställning i samhället (Angelin & Salonen 2012:26). Det innebär ofta en stigmatisering

och skam att leva i fattigdom. Undersökningar har visat att det finns en allmän negativ attityd i det svenska samhället till socialbidragstagare (Angelin & Salonen 2012:26).

Vi kan se att det finns olika versioner av vad det innebär att vara fattig. Detta avsnitt hänger ihop med de ovanstående och vi kan se samma mönster här att det finns många olika sätt att se på barnfattigdom. Som vi skriver ovan anser en av skribenterna i våra ledarartiklar (Norrtejlje Tidning 2013-01-18) att ord som har så många olika innebörder inte bör användas i debatter.

Skribenten kommer dock inte med något förslag på vilket eller vilka ord som bör användas istället. Kanske är det så att orden fattigdom och barnfattigdom används i brist på bättre alternativ.

Näsman (2012:67) skriver att många föräldrar kämpar hårt med arbetet och annat för att få ihop pengar, för att kunna ge sina barn de materiella behov som de behöver. Många föräldrar är medvetna om att det finns press och krav på barnen att de t.ex. ska ha rätt sorts kläder och gå på rätt aktiviteter för att inte mobbning ska förekomma mot barnen. Det är också viktigt att barnen har rätt sorts utrustning för att hänga med i skolan, som t.ex. en dator (Näsman 2012:67). Vi kan därför se att även materiella ting är en viktig faktor för vårt välbefinnande, och framförallt för barn. I skolan i dag är det viktigt att man kan utföra sina hemuppgifter och andra skoluppgifter, och det är då viktigt att t.ex. ha en dator. Det är också viktigt för barnen att de ska kunna följa med på skolutflykter, gå på aktiviteter och umgås med kompisar. Näsman (2012:23) nämner också att barn som lever i en trångbodd familj kanske varken har utrymme eller råd att ta hem barnets kompis efter skolan, eller få utrymme och ro för sina hemläxor. Konsekvenserna när en barnfamilj inte har råd med nödvändiga materiella ting för barnets behov kan bli att barnet vill hantera den ekonomiska situationen själv, men kanske på fel sätt, så som att låna pengar av kompisar, stjäla, letar efter pengar eller att barnet arbetar för att få pengar, både i och utanför hemmet (Näsman 2012:24). Näsman (2012:24) skriver också att barn ibland väljer att avstå eller att skjuta upp födelsedagen eller julen, för att man är medveten om föräldrarnas och familjens ekonomiska situation.

5.2.3 Offer

Temat offer fann vi intressant då vi ville se om skribenterna framhäver någon som blir drabbad av denna debatt. Vår avsikt var att ta reda på om skribenterna anser att det finns offer i debatten och i så fall vilka det är. Vi ville också studera på vilket sätt dessa offer beskrivs och vad det är som gör dem till offer enligt skribenterna. Frågor som vi har utgått ifrån i detta avsnitt är, ”Vem beskrivs som offer?”, ”Hur skrivs det om dessa offer, vad är de offer för?”

och ”Finns det likheter eller skillnader kring hur offren beskrivs i de olika sidorna av debatten?” Vi tycker att dessa frågor är intressanta för att studera hur skribenterna använder offerbeskrivningar för att föra fram och stärka sina egna argument. Några exempel på offerbeskrivningar kan vi läsa i Dalarnas Tidningar (2013-01-18) och Blekinge Läns Tidning (2013-01-23).

Det kan handla om barn som inte äger regnkläder, inte får lusmedel eller som inte vågar önska sig julklappar.
Liv Landell Major, Dalarnas Tidningar, 2013-01-18

[...] alla i grund och botten överens om att det finns barn i Sverige som växer upp under knappa förhållanden och som far mycket illa, psykiskt och fysiskt.
Sylvia Asklöf Fortell, Blekinge Läns Tidning, 2013-01-23

Detta är båda exempel på att barn som lever i utsatta familjer, på ett eller annat vis, ses som offer. Artiklarna kommer från olika sidor i debatten, men vi kan i detta avsnitt se likheter mellan de olika sidorna. Detta kan bero på att båda tidningarna är liberala. Nyliberalismens ideologi betonar självbestämmanderätt och rätt till egna intressen (Larsson 2006:141 & 143). En möjlig tolkning är att skribenten anser att det krävs en viss standard, till exempel regnkläder och julklappar för att kunna leva ut sin självbestämmanderätt och sina intressen även som barn.

Barn som växer upp i ekonomiskt utsatta hushåll i Sverige i dag har en ökad risk för sjukdom, dödlighet och skador. De mår generellt sett psykiskt sämre än andra barn. Familjens ekonomiska situation leder också ofta till att barn känner skamkänslor och ett utanförskap.
John Johansson, ETC Örebro, 2013-02-14

Många barn växer upp i familjer där det finns missbruk, där man slarvar med hushållningen, eller inte ställer krav och ger kärlek.
Mathias Bred, Gotlands Allehanda, 2013-01-18

Vi kan se att alla skribenter mer eller mindre ser barn som lever under svåra förhållanden som offer. Ingen skyller deras situation på barnen själva. Även om det finns skribenter som menar att barnfattigdomen är överdriven är de ändå överens om att det finns barn som har det svårt. Vi kan se i citaten ovan att barnfattigdom karaktäriseras av sämre hälsa och ett utanförskap. Kriterier som för dessa skribenter verkar vara viktiga för skapandet av barnfattigdom som socialt problem. Vi kan dock se i dessa citat att barnen ses som offer för olika saker. I ETC Örebro (2013-02-14) kan vi se att barnen ses som offer för den dåliga ekonomiska situationen, medan i Gotlands Allehanda (2013-01-18) beskrivs barnen som offer för otillräckliga

föräldrar. Det ser vi som ett tecken på att Gotlands Allehanda (2013-01-18) inte ser den svenska socialpolitiken som orsak till barnens lidande, medan vi kan se sådana tendenser i ETC Örebro (2013-02-14). Gotlands Allehanda (2013-01-18) är en moderat tidningar medan ETC Örebro (2013-02-14) är socialdemokratisk. Inom konservativ ideologi ses inkomstskillnader som naturliga och beroende på olika förmågor hos människor. Något som inte bör regleras politiskt (Larsson 2006:46). Vi kan tolka Gotlands Allehanda (2013-01-18) som att det är föräldrars låga förmåga som leder till att deras barn får en sämre uppväxt. Inom reformistisk socialism är det viktigaste att människorna mår bra (Larsson 2006:84). I ETC Örebro (2013-02-14) kan vi se hur skribenten beskriver negativa hälsoeffekter av fattigdom. Det kan tolkas utifrån reformistisk socialism (Larsson 2006:84) som att det är viktigt att åtgärda.

Att vi kan se likheter här tror vi kan bero på att det finns en allmän bild i samhället att barn är svaga och hjälplösa och beroende av sina vårdnadshavare för att överleva. Vår tolkning är att det finns en allmän åsikt att om barn far illa ska de få samhällets hjälp. Kanske är det så att man har börjat prata om barnfattigdom, istället för bara fattigdom, för om barn är inblandade ses samhället ha ett större ansvar för att hjälpa till. Det kan vara ett trick för att öka intresset för problemet.

I avsnittet om fattigdomsbegreppet kan vi se att de olika skribenterna kategoriserar och karaktäriserar problemet med barnfattigdom olika. Vi kan även utifrån Jönsons (2010:19) kategori ”vem” se att vissa skribenter framhäver barnfattigdom som ett socialt problem mer än andra.

5.3 Samhälls- och individansvar

I detta avsnitt var vår avsikt att analysera vad artiklarna skriver om vem som är ansvarig för fattigdomen. Vad som beskrivs som individernas eget ansvar och vad som anses vara samhällets ansvar. De frågor vi utgått från i analysen av artiklarna är, ”Hur beskrivs samhällets respektive individens ansvar?” och ”Finns det konkreta exempel på hur detta ansvar tar sig i uttryck?”.

När vi analyserade våra artiklar utifrån våra frågor kom vi underfund med att det inte fanns några artiklar där man diskuterade och skrev om individansvaret. Vi tänker oss att detta beror på att man i de båda sidorna av våra ledarartiklar ser barnfattigdomen som ett samhällsansvar. Det kan vi se exempel på i citaten nedan från Göteborgs Posten (2013-01-17) och Laholms Tidning 2 (2013-03-30).

Det finns barn i Sverige som lever under mycket knappa förhållande, inte minst i våra segregerade förorter. Dessa barns öden angår oss. Och lösningen på deras problem är i många fall lika enkel som svår – deras föräldrar behöver ett jobb. Så länge jobben uteblir behöver barn stöd på annat sätt, exempelvis i form av en politik som förhindrar att de blir vräkta från sina hem och en skola som ger eleverna en bra chans för framtiden.

Göteborgs Posten, 2013-01-17

Samhällets politik måste handla om att alla ska ha mat för dagen, råd till kläder, en god bostad och dräglig levnadsstandard i övrigt. Det är en norm som dagens svenska välfärdssystem lever upp till.

Laholms Tidning 2, 2013-03-30

Dessa två exempel ovan är från de ledarartiklar som är positiva till Uppdrag Granskningens reportage. Vi kan se att det senare exemplet anser att samhället har gjort tillräckligt för att leva upp till sitt ansvar, medan det andra exemplet poängterar att det behövs fler jobb och en bättre politik mot hemlöshet bland barn och en bättre skola. Göteborgs Posten (2013-01-17) är en liberal tidning och deras ideologi betonar självbestämmanderätt och att staten ska göra så lite som möjligt (Larsson 2006:141 & 143). Citatet ovan kan då tolkas som att staten måste lägga sig i gällande jobb, skola och bostad för att självbestämmanderätten ska kunna nyttjas. Citatet från Laholms Tidning 2 (2013-03-30), som är centerpartistisk går att tolka som att det säger emot deras politiska ideologi som betonar livskvalitet och lika möjligheter (Centerpartiets idéprogram 2001:5). Då skribenten skriver att mat för dagen, bostad och dräglig levnadsstandard i övrigt (Laholms Tidning 2 2013-03-30) är tillräckligt för den svenska befolkningen gällande livskvalitet.

Regeringen har ökat bostadsbidraget till ensamstående och förändrat föräldraförsäkringen för nyanlända flyktingar. Men mer behöver göras, exempelvis för underhållsstödet. På ett övergripande plan handlar det om jobb, skola och integration. Detta är den tunga stafettpinne som den politiker som de vill stå på de utsatta barnens sida måste plocka upp.

Uppsala Nya Tidning, 2013-01-18

Fattigdomen känns därför att de vill ha ett jobb och kunna försörja sig själva. Det är denna sociala fattigdom som är värst. Därför är regeringens jobblinje, att fler ska få arbete, i grunden rätt. Men det räcker inte. Mer måste göras för att ge svårplacerad arbetskraft någon typ av jobb, om än med statlig subvention.

Yngve Sunesson, Hallands Nyheter, 2013-01-19

I de två citaten ovan kan vi se att jobben ligger i fokus, vi kan även se att båda skribenterna inte tycker att regeringen gör tillräckligt även om de tycker att de bitvis är på rätt väg. Vi kan se likheter mellan dessa citat och citatet från Göteborgs Posten (2013-01-17) ovan. Vi tolkar det som att alla är överens om att samhället har någon form av ansvar för fattigdomsfrågan även om vissa anser att mer behöver göras än andra. Det som möjligen skulle kunna ses som

ett individansvar är att skribenterna betonar vikten av att ha ett jobb. Det ses som ett samhällsansvar att det ska finnas tillräckligt med jobb, men att alla vuxna som har möjlighet att arbeta bör göra det kan tolkas som ett individansvar.

Vår tolkning av detta är att de båda sidorna av debatten anser att Sverige är ett land med hög välfärd och att man ”fångar upp” de utsatta grupperna i landet. Inom socialkonstruktionismen menar man att synen på samhället bör ses utifrån en historisk och kulturell synvinkel (Johansson & Öberg 2008:82). Då Sverige har en lång historia av socialdemokratiskt styre, som har haft fokus på att Sverige ska bli ett land med hög välfärd, tror vi att den konstruktionen av hur ett samhälle bör vara lever kvar även bland de som politiskt sett ligger längre till höger. Vi tror också, på grund av denna samhällskonstruktion, att det inte riktigt är tillåtet att tala om individansvar eller att det skulle vara upp till var och en att se till att man har en inkomst i Sverige. Skribenterna ser fattigdom som ett socialt problem som samhället har ansvar för att avhjälpa. Där meningarna skiljer sig åt handlar det snarare om vem som är fattig och vem som har rätt till samhällets hjälp. Vi tror att oppositionen, d.v.s. socialdemokratiska tidningar, har mer att vinna (det som Jönson 2010:19 menar med ”vem”) på att beskriva barnfattigdom som ett socialt problem, då det är ett sätt för dem att kunna kritisera regeringens styre.

5.4 Jämförelsen mellan fattiga barn i Sverige och fattiga barn i Afrika

I många av våra utvalda ledarartiklar tas jämförelser mellan fattiga barn i Sverige och fattiga barn i Afrika upp. En del av artiklarna påtalar också att det är märkligt att göra sådana jämförelser, andra att dessa jämförelser kan användas som en bedömning av Sverige, som då inte bör ses som ett särskilt fattigt land.

Frågor som vi har valt att ta upp och analysera i våra ledarartiklar där det skrivs om debattens jämförelser av fattiga barn i Sverige och fattiga barn i Afrika är ”Hur framställs jämförelser av fattiga barn i Sverige, och fattiga barn i Afrika, i debatten?”, ”Hur beskrivs problemen när dessa jämförelser görs?” samt ”Hur beskrivs jämförelserna som riktlinjer för hur fattiga barn i Sverige bör mätas?”. I citatet nedan kan vi se en jämförelse mellan barn i Sverige och barn i Afrika.

Självfallet är inget svenskt barn fattigt på samma sätt som ett barn i ett flyktingläger i Chad.
Jenny Wennberg, Arbetarbladet, 2013-01-18

Eftersom denna skribent använder ordet självfallet tolkar vi detta som att hon tycker att man inte kan jämföra svenska fattiga barn med barn i fattiga delar av Afrika. Skribenten skriver

också att barn kan vara fattiga i Sverige i jämförelsen med normen i vårt land (Arbetsbladet 2013-01-18). Vi kan här se att fattigdom inte enbart innebär svält och misär utan begreppet måste ses till den sociala kultur som man lever i. Skribenten kategoriserar in den sociala kulturen i kriterierna för fattigdom utifrån Jönsons (2010:19) kategori ”vad”.

I Uppdrag Granskings reportage tar programledaren Janne Josefsson upp att BRIS har gjort en jämförelse mellan barn i Sverige och barn i Moçambique. Flera av de ledarartiklar som är positiva till Uppdrag Granskning skriver också att det är konstigt att BRIS gör en sådan liknelse. I citaten nedan kan vi se en intern debatt mellan två artiklar från olika politiska tillhörigheter. Den första är moderat och den andra är centerpartistisk.

BRIS har enligt SVT liknat svenska barns situation barn i Moçambique som kämpar för att få mat för dagen. Det är en beskrivning människorna som bor och arbetar i utpekade svenska bostadsområden inte känner igen sig i.
Mathias Bred, Gotlands Allehanda, 2013-01-18

[...] för det första påstår du att BRIS har liknat svenska barns situation med barn i Moçambique, det stämmer inte. Rapporten är väldigt tydlig med att det inte går att göra sådana jämförelser och jag förstår inte hur man kan skriva om en viktig rapport utan att ladda ner den från nätet.
Staffan Landin, Hela Gotland, 2013-01-28

Detta tolkar vi som att Mathias Bred i Gotlands Allehanda (2013-01-18) har tolkat det som att BRIS skriver att svenska fattiga barn i Sverige har det lika svårt att få mat för dagen som barn i Moçambique, medan Landin (2013-01-28) menar att det inte är det som rapporten handlar om. Vi tolkar det som att Gotlands Allehanda (2013-01-18) har förstått rapporten som att BRIS jämför fattiga barn i Sverige med fattiga barn i Moçambique, utifrån den materiella standarden och den omgivande miljön. Skribentens sätt att tänka på fattigdom innefattar inte att det kan handla om en känsla av att vara fattig som kanske inte behöver skilja så mycket mellan svenska och afrikanska barn, vilket vi tolkar det som att Landin på Hela Gotland menar.

Eftersom teknikens utveckling har gjort det möjligt att veta hur välfärden ser ut i resten av världen blir det möjligt att göra jämförelser med andra länder i sådan här frågor. Vi i Sverige vet att vårt land är rikt i jämförelse med många andra länder i bl.a. Afrika och delar av Asien. Vi tror att när vi svenskar får möjlighet till en sådan jämförelse så skapar det en bild hos oss att vi lever i ett rikt land. Vi har tillgång till rent vatten, mat och för de allra flesta någon form av bostad. De allra flesta har betydligt fler bekvämligheter. Vi tror därför att det kan vara svårt för många att se svenskar som fattiga, vi har ju sett bilder på svältande barn utan kläder från andra delar av världen. Denna utveckling till ett internationellt perspektiv tror

vi påverkar hur många ser på fattigdom och på Sverige. De båda bilderna stämmer inte överens och därför blir kanske många kritiska till hur många barn som Rädda Barnen påstår är fattiga i Sverige.

5.5 Diskussionen om organisationerna

De olika barnrättsorganisationerna förekommer i de flesta av ledarartiklarna som vi har valt att analysera. Eftersom Uppdrag Gransknings reportage till stor del handlar om Rädda Barnens årsrapport och deras siffror om att 248 000 barn lever i fattigdom i Sverige (Rädda Barnen 2012:9), förekommer Rädda Barnen i många av våra utvalda ledarartiklar. Även BRIS och Majblomman är organisationer som diskuteras i de olika artiklarna och de förekommer även i Uppdrag Gransknings program.

De frågor som vi har valt att analysera i detta avsnitt är ”Hur framsätts de olika barnrättsorganisationerna?”, ”Vilka problem beskrivs för hur de olika organisationerna agerar?” samt ”Vilken roll tillskrivs organisationerna i debatten?”. I citaten nedan kan vi se kritik riktad mot barnrättsorganisationerna.

Men i en gammal kampanj från Rädda Barnen heter det ju att drygt 200 000 barn lever i djupt armod. Reklamfilmen gav en överdriven bild av verkligheten.
Kalle Olsson, Länstidningen, 2013-01-17

Vi tolkar det som att skribenten är kritisk till Rädda Barnens kampanj, och menar att det är olyckligt att Rädda Barnen har gjort en kampanj som överdriver ett viktigt problem.

Josefsson hittar felaktigt sammanställd eller misstolkad statistik hos BRIS, Rädda Barnen och Majblomman. Generalsekreterarna konfronteras och erkänner att man har gjort fel.
Liv Landell Major, Dalarnas Tidningar, 2013-01-18

Slutsatsen blir att Rädda Barnen har ljugit, att allt är frid och fröjd så när som på att inte alla kan ha den senaste telefonmodellen, och att vi andra lugnt kan luta oss tillbaka och planera sommaresemestern.
Uppsala Nya Tidning, 2013-01-18

De artiklar som är positiva till Uppdrag Gransknings reportage är ännu mer negativa.

Organisationer som fulspelat på vårt grundläggande rättvisepatos i syfte att skapa uppmärksamhet och fånga sympatier. Deras trovärdighet torde nu vara mycket begränsat. De kan stå där med skammen och Juholt har fått något att begrunda.
Östgöta Correspondenten, 2013-01-17

Gotlands Allehanda (2013-01-18) skriver ”Men för många kommer det som en chock hur långt kända organisationer gått för att förvanska verkligheten”. En möjlig tolkning av detta är att medan de första artiklarna tycker att det är olyckligt att man har begått ett misstag att överdriva så ser de andra två artiklarna det som att organisationerna medvetet fuskar och ”förvanskar” verkligheten för att få uppmärksamhet och för att tjäna på det. De använder ord som ”fulspelat”, ”skam” och ”förvanska” för att verkligen trycka på hur fel de tycker att organisationerna gör. Dessa organisationer får in sina pengar genom bidrag från andra människor. Det är tydligt att organisationerna tjänar på att framställa barnfattigdom som ett stort problem. Dessa organisationer jobbar med dessa frågor dagligen och ses av många som experter på ämnet. Vi tror att dessa skribenter blir extra upprörda när felaktigheter förekommer eftersom organisationerna vinner på att måla upp problem. Utifrån Jönsons (2010:19) kategori om ”vem” kan vi se att dessa organisationer har mycket att vinna på att framställa barnfattigdom som ett stort socialt problem. I Uppsala Nya Tidning (2013-01-18) skriver man att ”Men nej, Rädda Barnen har inte ljugit. Man har använt statistik på ett överdrivet sätt, och dragit felaktiga slutsatser i sin kampanj”. Detta ser vi också som ett exempel på att Rädda Barnen har begått ett misstag och att de inte har ljugit i den bemärkelse som de tidigare artiklarna vill påvisa. Göteborgs Posten (2013-01-17) och Norrtelje Tidning (2013-01-18) kommer också med kritik till barnrättsorganisationerna.

Inga utsatta barn vinner på att barnnära organisationer överdriver siffror för att spetsa till budskapen.
Göteborgs Posten, 2013-01-17

Det kan väl aldrig vara rätt att ljuga och överdriva i sina kampanjer, som Rädda Barnen, Bris och Majblomman helt klart har gjort
Reidar Carlsson, Norrtelje Tidning, 2013-01-18

Vi kan se att båda sidorna av debatten medger att det finns problem med hur organisationerna har framställt fakta, då främst Rädda Barnen. Vi kan dock se tydliga skillnader i hur allvarligt man ser på hur siffrorna framställs. Beroende på hur man konstruerar fenomenet ”organisation” kan vi se skillnader i hur man reagerar när sådana problem uppstår. Vi tolkar det som att i den ena sidan i debatten ser det som mänskligt att fela även för organisationer medan den andra sidan mer ser organisationer som något upphöjt över mänskligheten, där felaktigheter ej får förekomma, då förtroendet kan tappas. När det gäller sådana organisationer som kommer ut med rapporter är det socialt underförstått att det ska vara granskat, kontrollerat, att siffror och liknande ska stämma, och att sådana organisationer ska

ha kontroller för att man ska kunna lita på att resultatet stämmer. För en del personer när det framkommer att något inte stämmer, kan man inte lita på någonting från organisationen, då man anser att de inte har den kontroll som de behöver, medan andra godtar misstaget och menar att det andra som organisationen gör ändå kan stämma, och man kan fortsätta lita på den. Vi kan se en skillnad kring de som ser organisationen som uppbyggd av människor där den mänskliga faktorn är något som man får räkna med och den andra sidan som ser organisationen som något upphöjt över mänskligheten, där mänskliga faktorn inte ska förekomma.

5.6 Politik

Diskussionen om barnfattigdom handlar ofta om politik. Eftersom vi har valt att analysera ledarartiklar, är dessa politiskt vinklade eftersom ledarsidorna ska spegla tidningens politiska åsikt. Övergripande kan vi se att de artiklar som är positiva till Uppdrag Gransknings reportage, kritiserar Socialdemokraterna och vänstern. Den andra sidan som är negativa till Uppdrag Gransknings reportage, kritiserar den borgliga politiken.

I vår analys av ledarartiklarnas politiska diskussion har vi valt att titta på frågor som ”Vilka politiska åsikter kan vi hitta i debatten?”, ”Hur beskrivs de olika politiska sidorna i artiklarna?” samt ”Hur påverkas åsikterna kring barnfattigdom av den politiska tillhörigheten?”. Här nedan ser vi två citat som kritiserar vänstern och socialdemokraterna.

För vänstern var det guld värt att ha detta ”bevis” på att högern nedmonterat det sociala skyddsnetet. Lars Ohly menar att Josefsson går de rikas ärende. Hittar man inga fattiga barn är det goda nyheter. Ohly borde glädja sig år det, inte irritera sig på att man fick ett slagträ mindre mot högern.

Laholms Tidning 1, 2013-01-17

Rädda Barnens kampanj var dessutom anledning till att dåvarande S-ledaren Håkan Juholt drev frågan om barnfattigdom hårt. Det kan väl aldrig vara bra att politiker driver kampanjer utifrån en felaktig bild av verkligheten.

Reidar Carlsson, Norrtelje Tidning, 2013-01-18

Vi förstår detta som att eftersom tidningarna Laholms Tidning och Norrtelje Tidning är centerpartistiska, så ser de den här debatten som ett sätt att kunna klaga på socialdemokraternas och vänsterns politik. Vi kan se i dessa citat att skribenterna menar att vänstern och socialdemokraterna har vunnit på att framställa barnfattigdom som ett stort socialt problem. Det har varit viktigare för dem att vinna på deras politik än att kolla upp om uppgifterna verkligen stämde. Vi kan utifrån Jönsons (2010:19) kategori om ”vem” se att vänstern och socialdemokraterna, enligt dessa skribenter vinner på att barnfattigdom ses som ett stort socialt problem. Vi kan även se antydningar till att skribenterna försöker beskylla

socialdemokraterna och vänstern för att inte ha granskat Rädda Barnens rapport och därmed bygger sin politik på uppgifter som inte stämmer. Vi kan tolka det som att de här skribenterna, utifrån sitt sätt att se på verkligheten, dvs. att rapporterna är felaktiga, att Juholt och Ohly har fel i sin politik. Vi kan här se att debatten har gått från att fra fram den egna ideologin till att kritisera motståndarsidan. Vi kan även läsa i Gotlands Allehanda (2013-01-18) som är en moderat tidning” Kommer Socialdemokraterna att följa BRIS exempel? Om man har fel ska man erkänna det. Både för sig själv och andra.” Vilket tyder på liknande åsikter att Socialdemokraterna har haft fel i sin politik, och att Uppdrag Gransknings slutsatser borde ligga till grund för att socialdemokrater och vänsterpartister borde ändra sin syn på verkligheten och sin konstruktion av fattigdom.

Enligt rapporten [Rädda Barnens årsrapport vår anm.] har andelen hushåll som lever under 60 procent av medianinkomsten ökat med över 40 procent sedan regeringen tillträdde. Hos vissa grupper, som ensamstående föräldrar har den tredubblats sedan början av 1990-talet, och bara under regeringens tid ökat från 19 till 30 procent.
Staffan Landin, Hela Gotland, 2013-01-28

Vi kan utifrån detta tolka att skribenten från Hela Gotland (centerpartistisk) antyder att den nuvarande borgerliga regeringen har ökat barnfattigdomen i Sverige. Vi tolkar denna artikel som att den är negativ till den borgerliga politiken, och att skribenten menar att det kan vara den borgerliga politikens fel att barnfattigdomen är så stor och problematiserad som den är idag. Att skribenten skriver så här i tidningen Hela Gotland (2013-01-28) anser vi är märkligt då Hela Gotland är en centerpartisk tidning som är en del av den regering som skribenten kritiserar.

Regeringens slopande av förmögenhetsskatten träffar inte de fattiga barnen, inte heller reduceringen av fastighets- och bolagsskatterna, många gånger inte heller de så kallade jobbskatteavdragen. Däremot träffar utförsäkringspolitiken, fas 3 och den stagnerande a-kassan dessa barn med full kraft. Fast Fredrik Reinfeldt kan lugnt luta sig tillbaka, Janne Josefsson har ju gett honom rätt; barnfattigdom är ett påhitt.
Kalle Olsson, Länstidningen, 2013-01-17

Vi kan i detta citat se skillnaderna mellan de olika politiska ideologierna. Då regeringen, som är en blandning av olika ideologier, dock främst liberalism och konservatism, har sänkt skatter. Detta kan kopplas till liberalismens strävan att marknaden ska styra (Larsson 2006:141) och konservatismens tankarom att skillnader i inkomst och förmögenhet är något naturligt som bör finnas (Larsson 2006:46). Länstidningen som är socialdemokratisk kritiserar detta och menar att regeringens politik missgynnar de utsatta barnen. Inom den reformistiska

socialismen är jämlikheten viktig och resurser bör fördelas jämt (Larsson 2006:85). Med detta citat tolkar vi det som att skribenten från Länstidningen (socialdemokratisk) tycker att regeringens politik inte hjälper de fattiga, utan att de snarare gör det sämre, p.g.a. Fas 3 och utförsäkringspolitiken. Skribenten är väldigt kritisk till statsminister Fredrik Reinfeldt och skribenten menar att Fredrik Reinfeldt inte ser barnfattigdomen som något problem och att det inte är någonting som behöver göras något åt. Vi kan även tolka det som att skribenten anser att den borgerliga politiken gör det bättre för de ”rika” och sämre för de ”fattiga”. Eftersom Länstidningen är socialdemokratisk är det inte så konstigt att skribenten ger kritik till statsminister Fredrik Reinfeldt och regeringen.

Socialdemokratiska tidningar vill gärna framställa barnfattigdom som ett stort socialt problem då det blir ett sätt för dem att kunna kritisera regeringens politik och vinna röster. Tidningar som tillhör regeringspartierna vinner på att göra problemet mindre och påpeka de felaktigheter som förekommit i kampanjer då deras politik tjänar på det. Vi kan utifrån Jönsons (2010:19) kategori om ”vem” se hur de olika sidorna i debatten vinner på att framställa problemet med barnfattigdom på olika sätt.

5.7 Sanning eller lögn

Vi har, i de flesta av våra utvalda artiklar, funnit meningar och bitar av texten som tyder på att skribenterna ser vissa påståenden som sanningar och andra som lögner. I det här kapitlet är vi intresserade av att se om vi kan hitta några likheter eller skillnader i texterna kring vad som ses som sanningar och vad som ses som lögner. De frågor vi har riktat in oss på är ”Vilka gemensamma ”sanningar” eller ”lögner” kan vi finna i texterna?”, ”Hur påverkar de olika synsätten att man ser på uppgifter som sanna eller falska?” och ”Vilka olika konstruktioner av vad som är sant och falskt kan vi se?”

Vi kan se att i princip alla artiklar som är positiva till Uppdrag Granskningens program antyder att frivilligorganisationerna har ljugit om sina uppgifter. T.ex. i Blekinge Läns Tidning (2013-01-23) kan vi läsa ”Det Josefsson avslöjade var att dessa organisationer använt sig av alldeles fel och tillskrivade siffror i sina material”, något som vi kan tolka som att Josefssons ”avslöjande” ses som att han har fått fram en sanning. Att organisationerna har använt ”fel” och ”tillskrivade” siffror tyder på att skribenten ser detta som lögner. I Laholms Tidning 2 (2013-01-30) skrivs att påståenden om att vi skulle ha en ökad barnfattigdom ”byggd på ren desinformation från bland annat Rädda Barnen” och ”Först var det Janne Josefsson i Uppdrag granskning som kunde visa på att det inte fanns faktiskt stöd i verkligheten för påståendena om allt fler fattiga barn,”. Det kan vi tolka på liknande sätt som

att Rädda Barnen framfört lögner om barnfattigdomen och att Uppdrag Granskning visade på hur verkligheten såg ut, alltså vad som är sanningen.

Vi kan utifrån Jönsons (2010:19) kategori om ”vem” tolka detta som att organisationerna konstruerar barnfattigdom som ett socialt problem utifrån deras siffror och kampanjer. Tidningar som tillhör den borgerliga sidan kritiserar detta då deras politik förlorar på att barnfattigdom ses som ett stort socialt problem.

I motsvarande artiklar, som ställer sig kritiska till Uppdrag Granskning kan vi läsa ”Janne Josefsson försöker nämligen hitta något som inte finns.” (Arbetsbladet 2013-01-18) och ”Och oavsett om vi väljer att se dessa barn eller inte, oavsett vad vi väljer att kalla den ekonomiska situation de lever i, kommer de växa upp väl medvetna om sin och sina föräldrars fattigdom.” Vi kan här se att skribenten ser det som en sanning att de svältande barn med trasiga kläder som Janne Josefsson letar efter inte finns i Sverige och att oavsett om samhället tror på fattiga barn eller inte så ser skribenten det som en sanning att vi har fattiga barn i Sverige och som är medvetna om att de är fattiga. Nedan ser vi två exempel på hur man kan tolka sanningar olika.

Inte helt oväntat visade granskningen att begreppet till stor del handlar om ett siffertrixande för att skruva upp nivån i debatten. Men för många kommer det som en chock hur långt kända organisationer gått för att förvanska verkligheten.
Mathias Bred, Gotlands Allehanda, 2013-01-18

Med utgångspunkt i två rapporter från Bris och Rädda Barnen vill han [Mathias Bred ovan, vår anm.] ge sken av att Janne Josefsson avslöjat ett ”siffertrixande” för att överdriva siffrorna om antalet fattiga barn. Men artikeln är så proppfull av sakfel att jag börjar undra om han ens läst rapporterna.
Staffan Landin, Hela Gotland, 2013-01-28

Vi tolkar det här som att skribenten i den första artikeln ser granskningen som en sanning som visat de lögner som organisationerna har visat. Den andra artikeln, som är direkt kritisk till den första, menar å andra sidan att det är skribenten i Gotlands Allehanda (2013-01-18) som far med osanningar och att rapporterna inte alls innehåller några lögner. Det kan tolkas som att skribenten i Hela Gotland (2013-01-28) ser dessa rapporter som expertis i frågan och att de därför innehåller sanningen.

Att använda begrepp så som sanning och lögn kan vara ett sätt att försöka övertala läsaren om att den egna politiska ideologin är sanningen.

6. Sammanfattning och slutdiskussion

Nu har vi analyserat våra ledarartiklar och diskuterat hur vi tolkat de olika sätten att skriva på. I detta kapitel kommer vi koppla tillbaka våra slutsatser till våra frågeställningar för att runda av vår undersökning. Vi har fått fram många intressanta aspekter av debatten om barnfattigdom och hur debatten tog sig uttryck efter Uppdrag Granskningens reportage visades.

Konsekvenserna av metoden blir bland annat, eftersom metoden är till för att göra tolkningar, att slutsatsen blir ett resultat av våra tolkningar. Eftersom att vi har fokuserat på texten och hur man skriver, får vi inte någon uppfattning om vad det kan finnas för bakomliggande åsikter och tankar. Vi har istället fått en inblick i hur skribenter skriver om barnfattigdom. Vi har använt oss av socialkonstruktionism som teori för att få en djupare inblick i frågor som rör, hur sociala problem skapas och vem som skapar dem. På detta vis har vi fått en inblick i hur barnfattigdom ses som ett socialt problem av vissa men inte av andra och vad detta kan bero på. Vi har även fått en förståelse för varför vissa vill att det ska ses som ett socialt problem och varför andra inte vill det. Socialkonstruktionismen har hjälpt oss att förstå hur skribenterna konstruerar barnfattigdom och sociala problem.

Fattigdom är ett stort socialt problem i Sverige, och sociala problem som drabbar barn bör tas på allvar. Oavsett vilket socialt arbete du än bedriver kommer du att komma i kontakt med någon form av fattigdom. Om inga politiska beslut kan fattas på grund av oenighet blir det svårt att bedriva ett socialt arbete mot fattigdom. Vi anser därför att denna undersökning är relevant för socialt arbete.

6.1 Vilka mönster kan identifieras i debatten om barnfattigdom?

Detta var vår första frågeställning och vi har hittat flera intressanta mönster i våra texter. Ett tydligt mönster, som skiljer de olika sidorna i debatten åt, är hur det skrivs om programledaren Janne Josefsson och programmet Uppdrag Granskning. Den ena sidan i debatten hyllar honom/programmet medan den andra sidan är väldigt kritisk. Detta var genomgripande för alla våra artiklar och mycket av debatten efter programmet sändes har handlat just om detta. I ledarartiklarna har stor vikt lagts vid att antingen hylla eller att kritisera programledaren och/eller programmet. I en del av ledarartiklarna har mer tyngd lagts vid detta än ämnet barnfattigdom. Vi har tolkat det som att detta hör ihop med hur man ser på barnfattigdom. Vad man tolkar in i begreppet barnfattigdom och hur stort problem man anser att det är påverkar vad man tyckte om programmet. Vi kan även se hur den politiska tillhörigheten som ledarsidorna i tidningarna har, påverkar vilken åsikt man har i frågan. Så kallat röda tidningar har varit kritiska till programmet och de flesta ”blå” har varit positiva. Vi kan även se hur de olika tidningarna har kopplingar till olika politiska ideologier. En annan

koppling som vi har kunnat göra är att de borgerliga tidningarna vill tona ner problemet med barnfattigdom medan de socialdemokratiska vill lyfta problemet.

I analysen kring fattigdomsbegreppet kunde vi se att det finns flera olika benämningar på begreppet och att även innebörden i ordet fattigdom var väldigt individuellt. Vi har kunnat se mönstret att det inte finns en enhetlig definition av fattigdom och vad det innebär att vara fattig. Inte ens inom samma sida i debatten fanns någon enighet om vad det egentligen innebar. Även om det finns definitioner som används inom forskning så verkar det inte vara befäst på allmän nivå. Vi kunde alltså inte identifiera något gemensamt fattigdomsmönster utan var och en använde sina egna begrepp. Eftersom begreppet barnfattigdom inte är så tydligt har vi också kunnat se de olika skribenternas osäkerhet på begreppet, hur det ska beskrivas, hur det ska definieras osv. Alla skribenterna beskriver begreppet på olika vis, ibland använder de olika ord för att beskriva barnfattigdomen, så som ekonomiskt utsatta eller liknande. Skribenterna har också olika ”krav” för att vara och för att kallas fattig, så som att man ska leva på ekonomiskt bistånd, att man har sommarkläder mitt i vintern, att man svälter osv. Vi har förstått att det finns många olika sätt att beskriva fattigdomen i Sverige på, och detta kan även variera beroende på vilken politisk ”färg” som tidningen har där skribenten skriver. Detta kan vi koppla till att tidningarna vill framföra åsikter som är till fördel för sitt parti. De socialdemokratiska tidningarna vill att så många som möjligt ska räknas som fattiga medan de borgerliga tidningarna vill tvärtom. På så vis lägger de in olika betydelse i problemet med barnfattigdom.

Ett annat mönster som vi sett är hur det skrivs om barnen i de här situationerna. Vi har märkt att barnen aldrig ges skuld i debatten och de beskrivs ofta som offer. Något som vi tror påverkar detta sätt att skriva om barn är att det finns ett tabu kring att prata om barn som skyldiga till något. De ses även som utsatta och oförmögna att göra något åt sin situation, de blir beroende av vuxna i samhället och när ett problem rör barn, som ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer gör, så är det tabu att nonchalera det. Vi har sett mönster på att samhället måste ha ett ansvar när det gäller barn som far illa. Att lägga till ordet barn till begreppet fattigdom gör att det inte går att ignorera eller lägga skulden på de fattiga då det finns en allmän uppfattning i samhället att barn måste skyddas. Problemet ses som större om det innefattar barn än om det bara berör vuxna, eller om man enbart benämner problemet med begreppet ”fattigdom”. Detta är något som barnrättsorganisationerna skulle dra nytta av, genom att problemet med fattigdom riktas in mer på deras målgrupp. Dessa organisationer hamnar då mer i fokus gällande dessa frågor, vilket de kan vinna anslag på.

6.2 Hur förmedlas budskapen i de olika sidorna av debatten?

Vår andra fråga handlar om hur budskapen om barnfattigdom i de olika sidorna förmedlas, och vad det innebär att förmedla de på olika sätt. Vi har sett att den ena sidan i debatten får fram sina argument främst genom att påpeka de överdrifter och så kallade fel som barnrättsorganisationerna har gjort. Den andra sidan har främst fört fram sina argument genom att försöka beskriva vad de menar med barnfattigdom och förklara att fattigdom inte enbart är de människor som inte har mat och kläder. I de ledarartiklarna som är positiva till Uppdrag Granskningens reportage skrivs det mycket om att det måste finnas gemensamma begrepp för att kunna prata om hur stort ett problem är. Många skribenter till våra utvalda ledarartiklar har riktat politisk kritik, den ena sidan har kritiserat vänstern och socialdemokraterna för att de har använt dessa siffror från barnrättsorganisationerna utan att ha kontrollerat om de stämmer. Den andra sidan har riktat kritik mot alliansen och om hur de sköter socialpolitiken. Något som vi fann anmärkningsvärt var att det fanns liberala och centerpartistiska tidningar i båda sidorna av debatten. Enligt teorin om de politiska ideologierna borde dessa tidningar vara eniga då de har samma ideologi.

Skribenterna är väldigt ”hårda i tonen” och är väldigt tydliga i vad de ser som sanningar och lögn, eller vad som är rätt eller fel.

Skribenterna definierar fattiga olika och att det finns olika krav för att räknas som fattig i Sverige. Vi kan se exempel på skribenter som kritiserar att man kallas fattig om man har mobiltelefon eller dator, medan den andra sidan av debatten mer betonar den sociala sidan att vara fattig och vad det innebär att inte kunna ha eller göra samma saker som sina kompisar. Med detta har vi tolkat att livet och fattigdomen inte enbart handlar om materiella ting, utan även andra sociala saker så som att kunna göra saker, att ha vänner osv. Dessa tankar stämmer överens med ideologin om den reformistiska socialismen, om att människan är viktigare än ting (Larsson 2006:84). Budskapen förmedlas på ett sätt som ska få läsaren att tycka som skribenten, och som den politiska ideologi som tidningen representerar. Därför kan vi se att skribenterna i de flesta fall, konstruerar och kategoriserar barnfattigdom på ett sådant vis som stämmer överens med den politik som partiet står för.

6.3 Vilka likheter och skillnader kan identifieras i ledarartiklarna?

De likheter vi har kunnat se i våra ledarartiklar är att alla verkar tycka att samhället har ett ansvar för att se till att barn inte är fattiga i vårt land. Det som skiljer sidorna åt i denna fråga handlar nog mer om hur mycket samhället ska göra och var gränsen ska dras om vilka som är så fattiga att de har rätt till samhällets hjälp. Vi kan se en likhet kring hur man ser på barn i samhället och att alla är eniga om att det inte ska finnas fattiga barn i Sverige, samt att barnen

fråntas ansvar för sin situation. Vi kunde se i en del artiklar att ansvaret låg mer på föräldrarna än i andra artiklar. I en del artiklar skrevs det att det krävdes lite mer för att räknas som fattig än i andra artiklar. Vi tror att det finns någon form av tabu i Sverige att tala om att barn har ansvar för sitt eget liv eller att man ska acceptera den lott man fått i livet.

Alla skribenterna till våra ledarartiklar tycker att det är problematiskt att föra en diskussion om ett begrepp som är otydligt. Dock är de oense om hur begrepp som fattigdom ska användas och definieras.

Skillnader som vi har uppmärksammat i våra ledarartiklar är framförallt åsikterna kring Uppdrag Gransknings reportage och antalet barn som anses vara fattiga i Sverige. En annan tydlig skillnad som vi har sett är att den ena sidan i debatten anser att barnrättsorganisationerna har förlorat sitt förtroende, medan den andra sidan menar att organisationerna kan ha kommit med vissa felaktigheter men att de ändå har förtroende för organisationerna och att de kan sitt ämne.

Den ena sidan i debatten verkar tycka att det är helt okej att det finns klyftor i Sverige, och kanske även att de behövs, så länge alla har mat på bordet och varma kläder. Något som vi kan koppla till den konservativa ideologin om att klyftor mellan människor är naturliga och bör finnas (Larsson 2006:46). Den andra sidan däremot verkar tycka att alla barn borde ha samma möjligheter och samma levnadsstandard. De kan ju inte rå för vilken ekonomisk standard som deras föräldrar har. Något som vi kan koppla till den reformistiska socialismen som betonar jämlikhet och att resurser ska fördelas jämt (Larsson 2006:84).

6.4 Avslutning

Denna undersökning har väckt många tankar kring ämnet och vi har fått bredare kunskap både kring debatten som förs och kring den forskning som finns om barnfattigdom. Några frågor som har väckts är hur man skulle kunna komma överens om en gemensam definition och hur de fattiga människorna påverkas av denna debatt? Det som har präglat stora delar av denna debatt som vi analyserat är hur skribenterna reagerat på Uppdrag Gransknings program. Vi tycker att det är intressant hur ett program kan få så stor genomslagskraft och väcka så många åsikter. Ett program som egentligen, till stora delar, handlade om en överdriven reklamfilm. Vi har funderat på om programmet ens hade kunnat göras utan den reklamfilmen eller hur programmet hade sett ut utan den. Kanske hade vi fått en helt annan debatt, kanske hade det inte blivit någon debatt alls. Det kanske är så att Uppdrag Granskning var ute efter att skapa en debatt och att man därför gick ut hårt.

Något som vi tänkt på under uppsatsen gång är vilken genomslagskraft de olika tidningarna har. Får åsikter som skrivs i större, mer nationella tidningar, större genomslagskraft? De artiklar vi har använt i vår undersökning är ju hämtade från olika tidningar, en del större som läses i hela landet (Aftonbladet, Svenska Dagbladet bl.a.) och en del mer lokala tidningar som kanske bara läses av ortsbefolkningen (ETC Örebro, Laholms Tidning bl.a.). Har människor över lag större förtroende till stora, mer välkända tidningar än till en liten lokaltidning? Behöver fler läsare betyda att man får fler anhängare till sina åsikter? Detta är frågor som vi tycker är väldigt intresseväckande och det skulle vara intressant att göra en undersökning kring det.

Ett annat tema som vi också funnit väldigt intressant är vilken roll medierna har för bildandet av folks uppfattningar kring olika områden. Mediers bild är ofta lättare att få tag på än forskning, ofta får vi mediers bild av ämnen utan att be om det. Om medier gemensamt förmedlar en bild av en händelse, ses den då som sanningen bland människor? I Uppdrag Gransknings reportage ges inte någon direkt bild av vad forskningen säger utan hela diskussionen kretsar kring en reklamfilm. Hade debatten sett annorlunda ut om det funnits inslag av forskningsresultat i programmet? Medier kan ju alltid välja vad de vill föra fram till allmänheten, de kan välja en vinklig som passar deras åsikter och göra det till en intresseväckande historia på ett annat sätt än vad forskning kan göra. Detta gör kanske så att mediers versioner är mer lättsmälta och intressantare än en forskningsrapport. Många medier har idag även en hög status i samhället och de allra flesta tar oreflekterat åt sig av vad medier förmedlar. Det hade varit väldigt intressant att undersöka människors förhållande till medier, men även mediers förhållande till forskning. Vinklas forskningsresultat och uppgifter till något som låter mer spännande och som lockar fler läsare/tittare i medier?

Många tankar och åsikter har väckts hos oss själva under uppsatsens gång. Vi har funderat kring hur en sådan här debatt påverkar barn i utsatta situationer och om det leder till mer eller mindre stigmatisering. Det hade varit intressant att göra en undersökning kring hur de fattiga familjerna har det efter en tid, när den mediala debatten lugnat ner sig, och hur de har påverkats. Vi tycker också att det har varit nyttigt att fördjupa oss i ämnet och, förutom att ta del av en hel del forskning, så har vi fått ta del av många olika åsikter i debatten. Många människor som bara läser dagstidningen hemma får bara en version. För oss har det varit väldigt bra att få se vilka olika uppfattningar det finns och hur människor gör olika tolkar kring samma saker. Det är väldigt lätt att ta in uppgifter från medier som sanningar, i alla fall i nyhetstidningar och nyhetssändningar på TV, och att göra denna undersökning har öppnat upp för oss att vara mer kritiska till information vi får genom medier. Något annat som vi tycker är

intressant är att se hur denna debatt kommer se ut 2014, när det är valår. Kommer ämnet få större eller mindre plats i den politiska debatten?

Eftersom tidningar är politiskt partiska, är åtminstone ledarsidorna vinklade utifrån den politiska tillhörigheten. Tidningarna har makt över vad läsaren får veta och på vilket sätt som saker beskrivs. Tidningarna får på så vis också makt över hur läsaren förstår ämnet och vems åsikter som framförs. Om en tidning är diskret med sin politiska tillhörighet kan läsaren få en politiskt vinklad bild utan att vara medveten om det. Detta är något som vi tycker är väldigt intressant och något som vi har fått upp ögonen för under arbetet med denna undersökning.

Vi har i vår uppsats visat hur komplex frågan om barnfattigdom är och hur olika uppfattningar det finns. Vi har även visat att medier kan förmedla en sak som sanningar och som självklarheter, men behöver det vara så? Vi hoppas att man, i den framtida debatten, kan fokusera på det egentliga problemet kring hur många barn i Sverige som behöver ekonomisk hjälp från samhället istället för att smutskasta olika personer eller organisationer. Vi hoppas att vår undersökning kan bidra till att man, i debatten om barnfattigdom, kan se bortom debatten om definitionerna och fokusera på det sociala problemet som uppstår när klyftorna mellan rika och fattiga ökar. Vår förhoppning är även att man kan se debatten med mer kritiska ögon och förstå att det finns en bakomliggande tanke om vad som skrivs och hur det skrivs. Vi hoppas även att den kan bidra till att arbetet med fattiga barn kan handla om att dessa barn ska få en bättre vardag, oavsett om de kallas fattiga eller inte.

Litteraturlista

- Aftonbladet, Anders Lindberg (2013-01-17) ”Fattiga barn och högerpopulism”. I *Aftonbladet*
<<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article16087766.ab>>
(Hämtad 2013-04-09)
- Andersson, G (2004) ”Pressens bild av barns missgärningar”. I Blomberg, H, Kroll, C,
Lundström, T & Swärd, H (red.): *Sociala problem och socialpolitik i massmedier*.
Lund: Studentlitteratur
- Angelin, A & Salonen, T (2012) *Lokala handlingsstrategier mot barnfattigdom*. Malmö:
Malmö Stad
- Arbetsbladet, Jenny Wennberg (2013-01-18) ”Vem är fattig?”. I
Arbetsbladet<<http://arbetsbladet.se/ledare/1.5492958-vem-ar-fattig->> (Hämtad 2013-
04-09)
- Barnombudsmannen (2010) *Upp till 18 – fakta om barn & ungdom*. Rapport BR2010-10.
Stockholm: Barnombudsmannen
- Bergström, G & Boréus, K (2012) ”Diskursanalys”. I Bergström, G & Boréus, K (red.):
Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys.
Lund: Studentlitteratur
- Blekinge Läns Tidning, Sylvia Asklöf Fortell (2013-01-23) ”En orkan om barnfattigdom”. I
Blekinge Läns Tidning <[http://www.bltsydostran.se/ledare_blt/en-orkan-om-
barnfattigdom\(3616030\).gm](http://www.bltsydostran.se/ledare_blt/en-orkan-om-barnfattigdom(3616030).gm)> (Hämtad 2013-04-10)
- Blomberg, H, Kroll, C, Lundström, T & Swärd, H (2004) ”Medier och samhällsvetenskap”. I
Blomberg, H, Kroll, C, Lundström, T & Swärd, H (red.): *Sociala problem och
socialpolitik i massmedier*. Lund: Studentlitteratur
- Boréus K & Bergström G (2012) ”Analys av metaforer, grammatik och ordval”. I Bergström,
G & Boréus, K (red.): *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text
och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, A (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Uppl. 2. Malmö: Liber
- Centerpartiet (2001-06-19) *Centerpartiets idéprogram – Där människor får växa*
<[http://www.centerpartiet.se/Documents/%C3%96vriga%20dokument/Centerpartiets-
ideprogram-partiprogram.pdf](http://www.centerpartiet.se/Documents/%C3%96vriga%20dokument/Centerpartiets-ideprogram-partiprogram.pdf)> (Hämtad: 2013-03-10)
- Dalarnas Tidningar, Liv Landell Major (2013-01-18) ”Jo, barnfattigdom finns”. I *Dalarnas
Tidningar* <<http://www.dt.se/opinion/ledare/1.5493362-jo-barnfattigdom-finns>>
(Hämtad: 2013-04-09)
-

- ETC Örebro, John Johansson (2013-02-14) ”Fattigdom är inte de fattigas fel”. I *ETC Örebro*
<<http://orebro.etc.se/ledare/fattigdom-ar-inte-de-fattigas-fel>> (Hämtad: 2013-04-09)
- Globalis (2013) ”Fattigdom” (elektronisk), FN-förbundet Globalis
<<http://www.globalis.se/Tema/Fattigdom>> (2013-03-20)
- Gotlands Allehanda, Mathias Bred (2013-01-18) ”Barnfattigdomen äntligen avslöjad”. I
Gotlands Allehanda <<http://www.helagotland.se/ledare/artikel.aspx?articleid=8246446>>
(Hämtad 2013-04-10)
- Göteborgs Posten (2013-01-17) ”Vilseledande om fattiga barn”. I *Göteborgs Posten*
<<http://www.gp.se/nyheter/ledare/1.1223415-vilseledande-om-fattiga-barn>> (Hämtad
2013-04-10)
- Hallands Nyheter, Yngve Sunesson (2013-01-19) ”Det finns fattiga barn”. I *Hallands
Nyheter* <<http://hn.se/asikter/ledare/1.1910436-det-finns-fattiga-barn>> (Hämtad 2013-
04-09)
- Halleröd, B (2010) ”Vem är fattig i Sverige?” I *Framtider* uppl. 29 Nr. 1 ss. 18-21
- Harju, A (2008) *Barns vardag med knapp ekonomi. En studie om barns erfarenheter och
strategier*. Växjö: Växjö University Press
- Hela Gotland, Staffan Landin (2013-01-28) ”GA har bara fel om barnfattigdomen” I *Hela
Gotland* <<http://www.helagotland.se/ledare/artikel.aspx?articleid=8283456>> (Hämtad:
2013-04-09)
- Hjort, T (2004) *Nödvändighetens pris – Konsumtion och knapphet bland barnfamiljer*. Lunds
Universitet, Socialhögskolan
- Johansson, A & Öberg, P (2008) ”Biografi- och livsberättelseforskning”. I Meeuwisse, A,
Svärd, H, Eliasson-Lappalainen, R & Jacobsson, K (red.): *Forskningsmetodik för
socialvetare*. Stockholm: Natur & Kultur
- Jonsson, J O., Mood, C, Bihagen, E (2010) ”Fattigdomens förändring, utbredning och
dynamik”. I *Social rapport 2010*. Stockholm: Socialstyrelsen
- Jönson, H (2010) *Social problem som perspektiv – En ansats för forskning och socialt arbete*.
Malmö: Liber
- Kim S-H, Carvalho, J P, Davis, A G (2010) ”Talking About Poverty: News Framing of Who
Is Responsible for Causing and Fixing the Problem” I *J & MC Quarterly*. Uppl. 87 Nr.
3/4 ss. 563-581
- Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö (2013) *Malmöns väg mot en hållbar framtid –
Hälsa, välfärd och rättvisa*. Uppl.2 Malmö: Malmö Stad
-

-
- Laholms Tidning 1 (2013-01-17) ”Var finns barnfattigdomen?” I *Laholms Tidning*
<<http://www.laholmstidning.se/article/20130117/OPINION/701179892/-/var-finns-barnfattigdomen>> (Hämtad 2013-04-10)
- Laholms Tidning 2 (2013-03-30) ”Barnfattigdomen har minskat”. I *Laholms Tidning*
<<http://www.laholmstidning.se/article/20130330/OPINION/703309999/-/barnfattigdomen-har-minskat>> (Hämtad 2013-04-10)
- Larsson, R (2006) *Politiska ideologier i vår tid*. Lund: Studentlitteratur
- Levin, C (2008) ”Att undersöka >>det sociala<< - Några ingångar”. I Meeuwisse, A, Swärd, H, Eliasson-Lappalainen, R & Jacobsson, K (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur & Kultur
- Länstidningen, Kalle Olsson (2013-01-17) ”Barnfattigdomen är ingen konstruktion”. I *Länstidningen* <<http://ltz.se/ledare/ledare/1.5491182-barnfattigdomen-ar-ingen-konstruktion>> (Hämtad 2013-04-09)
- Magadi, M (2010) ”Risk Factors for Severe Child Poverty in the UK”. I *Cambridge University Press*. Uppl. 39 Nr. 2 ss. 297-316
- May, T (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Moderaterna (2012-06-27) *Kort partihistorik* <<http://www.moderat.se/kort-partihistorik>> (Hämtad: 2013-06-07)
- Norrtelje Tidning, Reidar Carlsson (2013-01-18) ”Utan mat eller utan mobil?” I *Norrtelje Tidning* <<http://norrteljetidning.se/hem/2.7967/1.1947988-utan-mat-eller-utan-mobil->>> (Hämtad 2013-04-10)
- Näsman, E (2012) *Barnfattigdom – Om bemötande och metoder ur ett barnperspektiv*. Stockholm: Gothia Förlag
- Rädda Barnen (2012) *Barnfattigdomen i Sverige. Årsrapport 2012*. Stockholm
- Svenska Dagbladet, Maria Ludvigsson (2013-01-18) ”Barnfattigdom ska tas på allvar”. I *Svenska Dagbladet* <http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/barnfattigdom-ska-tas-pa-allvar_7837430.svd> (Hämtad 2013-04-10)
- Swärd, H (2004) ”När de utsatta får en röst i medier – Den nordiska gatutidningsrörelsen”. I Blomberg, H, Kroll, C, Lundström, T & Swärd, H (red.): *Sociala problem och socialpolitik i massmedier*. Lund: Studentlitteratur
- Swärd, H (2012) ”Vad är fattigdom? Stereotyper, definitioner, orsaker och åtgärder”. I Swärd, H & Engelmark, L (red.) *Fattigdom utan gränser*. Stockholm: Carlsson bokförlag
- Unicef (2012) ”Stort fattigdomsgap för barn i Sverige” (elektronisk), Unicef
<<http://unicef.se/nyheter/stort-fattigdomsgap-for-barn-i-sverige>> (Hämtad: 2013-03-20)
-

Uppsala Nya Tidning (2013-01-18) ”Utsatthet inte fattigdom”. I *Uppsala Nya Tidning*

<<http://www.unt.se/ledare/utsatthet-inte-fattigdom-2227694.aspx>> (Hämtad 2013-04-09)

Winther Jørgensen, M & Phillips, L (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Wreder, M (2007) ”Ovanliga analyser av vanliga material – Vad diskursteorin kan göra med enkäter”. I Börjesson, M & Palmblad, E (red.) *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber AB

Östgöta Correspondenten (2013-01-17) ”Barnfattigdomen synad”. I *Östgöta Correspondenten*
<<http://www.corren.se/asikter/ledare/barnfattigdomen-synad-6282147-artikel.aspx>>
(Hämtad 2013-04-10)